"Părintele Galeriu, când vorbeşte, te conectează la Dumnezeu. În comparaţie cu el, ceilalţi preoţi nu predică, silabisesc... Eram odată cu nişte tineri, nu mai ştiu despre ce le vorbeam, şi unul sare şi îmi zice, admirativ: *Domnule Ţuţea, vorbiţi de parcă aţi fi Părintele Galeriu!* Eu, care înclin să mă cred genial, era gata să mă supăr... Pe urmă, gândindu-mă mai bine, m-am simţit onorat!".

Petre Ţuţea (1990)

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL XIII
Nr. 9/153

Septembrie 2003

16 pag. - 15000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NAŢIONAL-CREŞTINĂ

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, GRECIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

De un leat cu România împlinită între hotarele ei fireşti, Părintele Galeriu a fost trimis s-o cheme, cu glas mare, din pustia acestui veac, la cealaltă împlinire, mai presus de hotarele Firii: împlinirea în Duh.

Dumnezeu n-a căutat la puţinătatea noastră şi ni l-a dăruit la vreme de cumpănă, ca să străbatem, agăţaţi de sutana lui de lumină, prin bezna de iad a comunismului. Chitul roşu a căutat să-l înghită în pîntecul lui cu zăbrele, dar Dumnezeu a vrut să fie vărsat afară, ca să strige prooroceşte, ca-ntr-o altă Ninive, dreptatea Celui Preaînalt.

La Biserica "Sf. Silvestru", pe care a prefăcut-o în Templu suprem al Cetăţii, Părintele Galeriu, răstignindu-se pe sine între catedră şi amvon, s-a făcut cuvînt crucificat păstorilor şi turmei, răscumpărînd vremurile, cu smerită măreţie.

Şi iarăşi Dumnezeu n-a căutat la puţinătatea noastră şi a făcut să rămînă stîlp viu de lumină în urma Părintelui Dumitru Stăniloae, Bogoslovul neamului românesc. La răscruce de veacuri şi milenii, Părintele Galeriu a fost – dincolo de toate cîrtirile, de care la noi nu scapă nici sfinţii! – figura tutelară a gîndirii teologice româneşti, iar Ortodoxia a respirat prin plămînii lui ca prin puterea unei stihii...

La 10 august 2003, în Secţia de Anestezie şi Terapie a Spitalului Clinic Universitar din Bucureşti, la ceasul cînd se îngînă lumina cu întunericul, n-a dispărut un om, ci o instituţie. În contextul cel mai ingrat al istoriei noastre, Părintele Galeriu, înţelept ca şarpele şi curat ca porumbelul, a găsit calea tainică spre lamura neamului, aducînd la asumarea credinţei şi a vieţii creştine o adevărată oştire de tineri intelectuali, care au albit cu vrednicie sub călăuzirea lui duhovnicească. Numai în măsura în care se va reuşi umplerea golului lăsat de marele Părinte, ortodoxia românească va birui vremurile şi va onora printr-un viitor strălucit o tradiţie de două ori milenară.

Acest număr al *Punctelor cardinale* este închinat memoriei Părintelui Galeriu, pe care fie ca Dumnezeu să-l numere cu sfinţii Săi.

LA DESPĂRŢIREA DE PĂRINTELE GALERIU

MĂRTURII DESPRE PĂRINTELE GALERIU

N. STEINHARDT (1978): Sub ochii noştri, sfidând aceste vremuri de apostazie, la Biserica "Sf. Silvestru" din Bucureşti se petrece ceva esenţial: e acolo un preot minunat, de un unic har mărturisitor, Constantin Galeriu, ale cărui predici nimeni n-ar trebui să le ignore. Nu este numai un teolog şi un propovăduitor de excepţie al Sf. Scripturi, ci şi – o spun cu toată răspunderea – un neasemuit rugător.

PETRE ŢUŢEA (1990): Părintele Galeriu, când vorbeşte, te conectează la Dumnezeu. În comparaţie cu el, ceilalţi preoţi nu predică, silabisesc... Eram odată cu nişte tineri, nu mai ştiu despre ce le vorbeam, şi unul sare şi îmi zice, admirativ: *Domnule Ţuţea, vorbiţi de parcă aţi fi Părintele Galeriu!* Eu, care înclin să mă cred genial, era gata să mă supăr... Pe urmă, gândindu-mă mai bine, m-am simţit onorat!

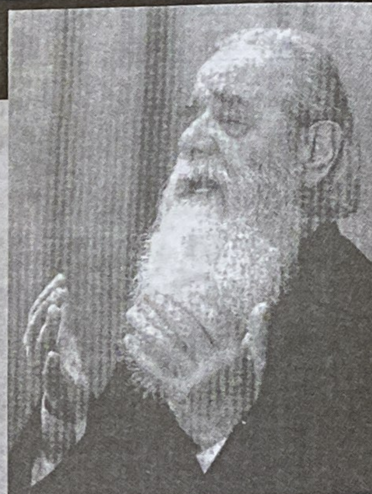
DUMITRU STĂNILOAE (1991): Preoţia şi darul predicării nu merg întotdeauna mână în mână: e o realitate. Desigur, preoţia fiind o Taină, oricum ar fi preotul, harul lucrează nediscursiv prin el. A predica strălucit este însă ceva ce se adaugă, o vocaţie specială, cum o are la noi, de pildă, fratele Galeriu. Din acest punct de vedere, Biserica "Sf. Silvestru" are o menire aparte în prezentul Ortodoxiei noastre: oricine poate înţelege acolo ce înseamnă forţa cuvântului viu, patosul mărturisitor, de care creştinismul are nevoie astăzi, şi-n Apus, şi-n Răsărit, la fel de mult ca în primele secole...

PR. VASILE GORDON: Ca predicator, Părintele Galeriu era fascinant: vorbea întotdeauna liber şi prezenta învăţăturile într-o formă impecabilă. Ascultându-l, aveai simţăminte apropiate celor pe care le trăieşti când asculţi un violonist experimentat, care interpretează din memorie şi fără greş o piesă celebră. Părintele îţi dădea siguranţa că *nu mai putea greşi*, aşa cum violonistul autentic *nu mai poate cânta fals...*

DAN CIACHIR: Părintele Galeriu a fost poate cel mai mare predicator al Bisericii Ortodoxe Române. Ortodoxia are oameni de trăire duhovnicească, dar nu prea are predicatori. Părintele avea un patos al comunicării deosebit. [...] Deşi om în vârstă, avea un talent al comunicării care-l făcea omul actualităţii. În timpul comunismului a strâns în jurul său mai mulţi tineri intelectuali, dintre care cel mai reprezentativ este Sorin Dumitrescu.

RODION GALERIU: Deodată cu plecarea Părintelui, a plecat şi unul dintre cei care ştiau să asculte sufletul fiecărui creştin care i se mărturisea sub patrafir. Şi, în acelaşi timp, prin această plecare, fiecare dintre noi are în faţa lui Dumnezeu un mărturisitor şi un rugător pentru sănătatea şi binele neamului românesc.

SECVENŢIAL BIOGRAFIC

✦ Părintele **Constantin Galeriu** (numele de buletin: **Costachi Galeri**) s-a născut la 21 noiembrie 1918, în satul Răzeşi, comuna Răcătău, judeţul Bacău.

✦ Între 1930 şi 1938 a urmat Seminarul "Sf. Gheorghe" din Roman, apoi Facultatea de Teologie din Bucureşti (absolvită în 1942).

✦ A fost preot în satul Podul Văleni, judeţul Prahova (1943-1947), apoi la Biserica "Sf. Vasile" din Ploieşti (1947-1973), iar în ultimii 30 de ani la Biserica "Sf. Silvestru" din Bucureşti.

✦ Căsătorit din 1943 (prenumele soţiei: Argentina), a devenit tată a patru băieţi (Rodion, Serafim, Narcis, Ciprian).

✦ A fost deţinut politic între 7.08-7.09. 1950 şi 16.08.1952-26.10.1953.

✦ În 1973 a obţinut titlul de Doctor în Teologie, cu teza *Jertfă şi răscumpărare*.

✦ A fost mai întâi "spiritual-asistent" (1973-1974), apoi lector (1974-1977) şi profesor titular (1977-1991) la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. În 1992 a fost numit profesor consultant şi conducător de doctorat la Universitatea din Bucureşti. După pensionare, a mai funcţionat ca profesor la Universitatea "Valahia" din Târgovişte şi la Facultatea de Drept a Universităţii Ecologice din Bucureşti.

✦ A primit Premiul Senatului Universităţii din Bucureşti (1942), premiul revistei *Flacăra* (1990), titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Ecologice din Bucureşti (1992) şi Diploma de Onoare a Societăţii Academice "Titu Maiorescu" (1993).

✦ A fost, între altele, preşedinte de onoare al Ligii Culturale a Românilor de Pretutindeni, membru în Comisia Naţională UNESCO, preşedinte al Editurii "Harisma", preşedinte al Fundaţiei "Elena Doamna", membru de onoare al Fundaţiei "Memoria", preşedinte executiv al Frăţiei Ortodoxe Române.

✦ Volume publicate: *Jertfă şi răscumpărare* (1973; reed. 1991), *Meditaţii la "Tatăl Nostru" şi la "Fericiri"* (1990; reed. 2002), *Tâlcuiri la mari praznice de peste an: 22 de modele omiletice* (2001), *Între Geneză şi Apocalipsă* (2002) etc., la care se adaugă un mare număr de studii şi articole publicate în periodice din ţară şi din străinătate.

✦ În ianuarie 2002, în urma unui accident vascular cerebral, rămâne parţial paralizat.

✦ În iulie 2003 are un nou atac cerebral, fiind internat la Spitalul Clinic Universitar din Bucureşti, unde a zăcut în stare de comă, stingându-se din viaţă duminică 10 august, la ora 21.

✦ A fost înmormântat miercuri 13 august, puţin după prânz, în coasta Bisericii "Sf. Silvestru", iar timp de mai bine de un ceas, până ce sicriul a fost purtat spre mormânt, pe cerul de deasupra bisericii a stăruit, în jurul soarelui ascuns sub nori, un larg curcubeu circular, pe care fotografiile nu-l pot reda în toată tainica lui splendoare, dar care a rămas adânc întipărit în memoria miilor de creştini veniţi să-şi ia rămas bun de la cel mai de seamă predicator ortodox român al secolului XX.

ORTODOXIE și NAȚIUNE

O mărturie testamentară a Părintelui Galeriu

Acest text a mai apărut în *Puncte cardinale*, cu îngăduința Părintelui Galeriu, în octombrie 1999: este rezumatul unui lung interviu pe care Părintele a avut bunăvoința să mi-l dea, pentru pagina creștină săptămânală a cotidianului *Ziua*, în septembrie 1999, când anumite cercuri antiortodoxe porniseră o adevărată campanie de contestare publică a legitimității Bisericii Ortodoxe Române ca *Biserică națională*. După ce interviul a apărut ca atare în *Ziua*, l-am rugat pe Părintele să-mi îngăduie contragerea lui într-un text compact, mai lesne publicabil în orice format de revistă, ori de câte ori provocările vremii o vor cere. Părintele a fost de acord și l-a aprobat în noua versiune, care păstrează atent, cu foarte mici excepții, nu doar "spiritul", ci și "litera" răspunsurilor sale. În temeiul acestei "dezlegări", am inclus rezumatul, de-a lungul anilor, sub diferite titluri redacționale, în mai multe publicații (reviste și volume colective), în numele adevărului care, la noi, umblă prea adeseori "cu capul spart"...

Astăzi, când Părintele nu mai este printre noi, textul acesta mărturisitor capătă semnificația unui testament solemn lăsat generațiilor românești pe care n-a mai avut vreme să le "moșească" prin viu grai întru dragostea de Hristos, de Ortodoxie, de Neam și de Țară. Am găsit de cuviință să-l includem și în acest număr închinat memoriei Părintelui, cu încredințarea că el va rămâne un reper "clasic" pentru dreapta înțelegere a propriei noastre Tradiții istorice și spirituale.

(Răzvan Codrescu)

Legitimitatea titulaturii de "Biserică națională" pentru Biserica Ortodoxă Română unii poate că pur și simplu n-o înțeleg, fie din slăbiciunea minții, fie din puținătatea cunoștințelor; alții o înțeleg, dar o anumită teamă sau slugărnicie îi face să se conformeze unei anumite linii ideologice impuse sau doar sugerate din exterior: așa e omul, bietul de el, slab și ispitit să stea "sub vremi", cum zicea cronicarul. Dar mai sunt și alții – sărmanii de ei, Dumnezeu să-i ierte! – care s-au învechit în sminteală și li s-a întinat lor și cugetul, și inima: aceștia cred că ei sunt stăpânii adevărului împotriva lui Dumnezeu, răstălmăcind totul și smintindu-i și pe alții, cu raționamente și vorbe meșteșugite...

De unde ar trebui să pornească o astfel de discuție? Desigur, de la *nație* sau *națiune*, de unde vine și cuvântul *național*. Este națiunea o *realitate* sau o simplă *convenție*? Este națiunea *de la Dumnezeu* sau *de la oameni*? Și atunci, dacă națiunea este convenție omenească, ea are o valoare relativă, ca toate lucrurile omenești; dar dacă este realitate rânduită de Dumnezeu, atunci ea face parte din ordinea creației dumnezeiești, este bună în sine, iar a o nega sau a o disprețui este cel puțin nedrept.

Pentru gândirea și sensibilitatea ortodoxă, națiunile, națiile, neamurile, sau oricum le-am spune, nu numai că sunt ceva real și nu artificial, dar ele nu au doar realitate istorică sau biologică, ci și realitate spirituală și morală. Prin urmare, specificul național, cu toate notele lui componente, nu este ceva inventat – nici interesat, nici dezinteresat – de către oameni, ci ceva *dat*, concret, obiectiv. Desigur, acolo unde o națiune, în cadrul unui stat național, este majoritară, acest fapt e firesc să se reflecte în toate. Părintele Arhiepiscop Bartolomeu Anania are dreptate când zice: **"Dacă există stat național, trebuie să existe și Biserică națională"**, adăugând că Biserica Ortodoxă Română *este* Biserică națională, indiferent de opoziția unuia sau altuia.

Totul este mai simplu decât pare: pentru orice gândire sănătoasă, așa cum un om depozitează în memoria lui o anumită experiență de viață, în funcție de care își modelează personalitatea, tot așa și neamurile sunt legate de o tradiție proprie, care se reflectă în specificul fiecăruia. Umanitatea răspunde – a răspuns dintotdeauna – chemării lui Dumnezeu într-o formă sau alta, în funcție de particularitățile persoanelor și grupurilor concrete care o compun. Întrucât nu există umanitate pură, necondiționată de nimic, ci numai *umanitate întrupată în națiuni*, răspunsurile sunt diferite ca formă, chiar dacă asemănătoare ca fond. Unii zic că religia este exclusiv ceva din cer, iar națiunea exclusiv ceva de pe pământ, așa că între ele n-ar exista punct de întâlnire. Dreapta credință vede însă realitatea în mod *teandric*: asta înseamnă că cerul și pământul comunică prin lucrarea harului dumnezeiesc; nu sunt două niveluri între care să fie o ruptură, ci două vase comunicante, prin voia înțeleaptă a lui Dumnezeu. Religia cheamă la o existență mai înaltă, de *dincolo de lume*, dar ea, religia, lucrează *în lume* – și impregnează lumea. Capătul e dincolo, dar *calea* e aici.

Fiind o ordine atotcuprinzătoare, ordinea religioasă nu poate face abstracție de factorul "națiune". Noi ținem cu toții, prin naștere, de o națiune, iar națiunea – fie ea română, greacă, germană, evreiască, chineză ș.a.m.d. – ține, la rândul ei, prin tradiție, de o anumită religie. Desigur, un individ poate să opteze pentru o altă religie; națiunea însă, luată în ansamblu, merge pe linia tradiției moștenite. Sau uneori, ca în cazul creștinării diferitelor popoare, neamul întreg se poate converti treptat, dar acestea sunt fapte călăuzite de Providență, iar nu rezultate imediate ale unor decizii strict omenești. *Biserica* (în ordinea supranaturală) și *Națiunea* (în ordinea naturală) sunt realități și valori mai presus de capriciile istorice, și se află de obicei într-o tainică interdependență.

Unii invocă, pripit, așa-numitul "filetism", adică erezia de a pune națiunea deasupra religiei. Dar aici nu-i câtuși de puțin vorba de filetism. Filetismul este o marginală problemă bulgărească a secolului trecut. Nici un adevărat creștin nu va pune nu zic națiunea, dar nimic altceva mai presus de Dumnezeu. Naționalul se poate subsuma religiosului, dar nu i se poate supraordona, nici substitui. În cazul nostru, a spune "Biserică națională" nu înseamnă a pune naționalul mai presus de religios, nici a exagera iubirea de neam, ci doar a defini o stare de fapt cu vechi rădăcini istorice, în virtutea căreia tocmai ceea ce nu este trecător (spiritualul) înnobilează ceea ce este trecător (secularul).

Cât despre raportul firesc religie-națiune, el nu poate ajunge inactual, nici nu poate fi anulat. Uitați-vă dumneavoastră la multe din frământările lumii contemporane și socotiți în ce măsură sunt implicați acolo factorii național-religioși: în fosta Iugoslavie, în Irlanda, în Cecenia, în Palestina ș.a.m.d. Atât conștiința religioasă, cât și conștiința națională sunt încă vii și lucrează din plin în lume.

Este adevărat că, după 50 de ani de îndoctrinare ateistă, dar și sub presiunea unui anumit modernism, există, la noi, o criză a înțelegerii Tradiției. Există și neînțelegere, există și indiferentism. Tocmai de aceea instituțiile responsabile, în primul rând Biserica și Școala, trebuie să lucreze temeinic și armonios în sens educativ și misionar.

Tineretul, mai ales, trebuie să conștientizeze nu doar importanța individuală a relației noastre cu Hristos, dar și măreția apartenenței la cea mai înaltă tradiție spirituală din istorie. Eu aș zice că noi suntem cu certitudine *creștini*, dar încă și mai precis – *creștini ortodocși*. Căci ce înseamnă *ortodox*? *Orto-doxia* este "dreapta credință", plinătatea credinței adevărate și neștirbirea ei, maxima fidelitate față de Revelația divină. Iar poporul nostru nu doar că a primit creștinismul, dar l-a primit chiar de la naștere, păstrând Ortodoxia de-a lungul veacurilor, identificându-se și străluminându-se prin ea. Pe de altă parte, Ortodoxia nu apare la un moment dat în istoria recentă: ea *este* din vechime, de la Hristos și de la Apostoli. Și e real "firea omului", cum observa adânc fratele Rafail Noica.

Frații noștri români greco-catolici, pe care o anumită împrejurare istorică i-a smuls de la sânul "Maicii spirituale a poporului român" (cum numea Eminescu Biserica noastră strămoșească), zic uneori, dureros, că Ortodoxia ar însemna "cețurile slave"! Eu cred că-ți trebuie mult năduf ca să nu mai vezi decât "ceață" în lumea care i-a dat, printre atâția alții, pe Rubliov, pe Sf. Nil Sorski, pe Dostoievski, pe Florenski sau pe Soljenițîn! Dar unde erau slavii în veacul întâi, când Apostolul Andrei propovăduia printre geți, sau în veacul al 4-lea, când străromânii se închinau mai toți Domnului Hristos? Oare îndărătul "cețurilor slave" nu stă farul de lumină al Bizanțului ortodox, nu stau Sfinții Părinți ai Răsăritului și toate Sinoadele ecumenice, nu stă marea tradiție mistică a isihasmului, până la sacrul geniu "grec" al Sf. Grigorie Palama? Când s-au așezat pe aici și s-au creștinat slavii, noi aveam deja o tradiție creștină consolidată, nutrită la izvoarele bizantine. Până și conștiința vie a romanității ne-am păstrat-o prin Imperiul de Răsărit, al bizantinilor care-și spuneau *romei* și se declarau continuatori voluntari ai vechii Rome. Această sensibilitate creștină răsăriteană a făcut ca și cuvintele moștenite de noi din latina populară (iar nu din cea vorbită la Roma și devenită mai târziu limbă sacră a Apusului) să fie adeseori îmbogățite "ortodox", cunoscând aici o altă evoluție decât în Apus: *lumen* (lumină) a dat "lume", *anima* (suflet) a dat "inimă", **conquaero* (cuceritor) a dat "cucernic", ca să mă rezum doar la câteva exemple.

Că s-a adoptat, după împrejurări și vremelnic, la începuturile vieții noastre statale, slavona ca limbă de cult și cancelarie? Dar aceasta nu era decât o simplă formă târzie în raport cu tradiția noastră creștină răsăriteană, un vehicul care transporta valori bizantine și o sensibilitate deja specific românească: "suflet românesc în haină slavă", cum frumos a zis Nicolae Cartojan, marele istoric al literaturii noastre vechi.

Ca să se pătrundă de măreția creștin-ortodoxă a trecutului românesc și să priceapă puternica legătură ce-a existat la noi între Biserică și Stat, din epoca medievală a voievozilor și până-n epoca modernă a regalității (să nu uităm că pe blazonul Casei Regale scria: *Nihil sine Deo*, "Nimic fără Dumnezeu"), ca să-și cunoască tradiția și deci adevărata identitate spirituală, culturală și națională, tinerii noștri ar trebui îndrumați să asculte, dincolo de mărturiile istorice bisericești, glasul voievozilor cărturari, precum Neagoe Basarab sau Dimitrie Cantemir, al voievozilor martiri, precum Mihai Viteazul sau Constantin Brâncoveanu, al scriitorilor noștri clasici, de la Heliade la Eminescu și de la Coșbuc la V. Voiculescu. Zice, bunăoară, Neagoe Basarab: "Eu, feții mei, nu știu alt rai mai dulce decât fața lui Hristos"! Ce mărturie mai frumoasă a credinței și evlaviei ortodoxe se poate închipui? Și ea vine de la un om de stat, de la un voievod!

De aceea, trebuie să se știe și să se spună răspicat: **recunoscând Bisericii Ortodoxe Române titlul de "Biserică națională", recunoaștem și poporului român titlul de supremă cinstire de a fi ortodox.**

Rezervele unora față de titlul de "Biserică națională" sunt și reflexul anumitor influențe occidentale. Trebuie însă precizat că, dacă în Occident nu există propriu-zis Biserici naționale (fapt ce stă în tradiția universalismului catolic), Ortodoxia este așezată instituțional pe temeiul Bisericilor locale, ce și-au căpătat treptat autocefalia. Biserica Ortodoxă Română, de pildă, este Biserică autocefală din 1885 (avându-și conducerea în sânul neamului ei, nu în afara granițelor naționale), iar în 1925 a fost ridicată la treapta de Patriarhie. Desigur, acest statut asigură o relație specifică a Bisericii cu Statul, cu organismul național în genere. De aceea putem vorbi, atât din perspectiva trecutului, cât și a prezentului, de Biserică națională, fără ca prin aceasta să intenționăm să lezăm pe cetățenii români de alte naționalități sau confesiuni. Desigur, la acestea se adaugă covârșitoarea majoritate a ortodocșilor: 87%, conform recensămintelor recente.

Aș vrea să închei cu observația că noi am ajuns să ignorăm o tradiție – Tradiția ortodoxă – pe care Apusul însuși o redescoperă și o prețuiește de la o vreme, ca pe un izvor viu și autentic al Revelației. Suntem, unii dintre noi, ca sălbaticii de odinioară: ne ignorăm propriile valori și suntem gata să le dăm pe sticlele colorate ale altora! În timp ce acei alții, epuizați spiritual de rătăcirile modernității, știu să preia și să chivernisească aurul și nestematele Sfinților Părinți ai Tradiției răsăritene. În Occident, interesul pentru Ortodoxie este în creștere continuă. Sunt tot mai numeroși teologii apuseni de marcă, mai ales catolici (i-aș cita măcar pe H. U. von Balthasar, R. Waldenfels, G. Habra, B. Sesboüé), ce recunosc dreptatea Răsăritului în multe probleme teologice. Faptul e confirmat și de enciclica papală *Orientale lumen*, în care se recunoaște că Răsăritul este leagănul creștinătății.

Se cuvine, pe aceste temeiuri, să ne cinstim numele de **Biserică națională** și deci de popor **ortodox**, adică **dreptmăritor**!

Amin!

În *Spiritul dreptei. Între tradiţie şi actualitate* (1997) aţi schiţat principalele repere spirituale şi politice ale gândirii de dreapta. Teodor Baconsky sugerează că acest prim volum de eseuri, prin viziunea clară despre gândirea politică a creştinismului, ar putea constitui, ideatic, liantul noii generaţii de gânditori care continuă preocupările ultimilor reprezentanţi ai generaţiei de la 1930. Cu ce sentiment aţi redactat eseurile care alcătuiesc acest volum?

Cu fel de fel de sentimente, cred, pentru că sunt scrise la date şi în contexte diferite, de-a lungul a 10-12 ani. Am căutat să dau cărţii o structură cât mai unitară, dar ea rămâne, totuşi, o culegere de articole. Dacă este ceva care le leagă, dincolo de stil, atunci este coerenţa internă a unei gândiri smerit raportate la Hristos, pe Care nu ştiu dacă L-am înţeles întotdeauna, dar pe Care am căutat să nu-L trădez niciodată. Cu marii interbelici, cred, tot în Hristos ne întâlnim [...]. Dreapta, sau mai precis spiritul ei, în înţelesul pe care i-l atribui eu în carte, şi care în nici un caz nu se reduce la aspectul politic, nu-i nimic altceva decât trăirea Tradiţiei în actualitate.

Insist, totuşi: în ce măsură este această opţiune motivată *cultural* şi în ce măsură *politic*? Întreb acest lucru pentru că ştiu că aţi fost etichetat drept "legionaroid" şi "fascist" de către unii membri ai Grupului pentru Dialog Social.

Iar eu repet: motivaţia este, la baza ei, una de ordin religios, de asumare moral-spirituală a unei paradigme, cu toate consecinţele ei în sintagmă. Nu mă regăsesc în stânga, nici în modernitatea conformată de ea, pentru că le simt mai degrabă ostile lui Dumnezeu, sau ordinii fireşti pe care Dumnezeu a lăsat-o în lume [...]. Dreapta începe, sau ar trebui să înceapă, de la repunerea divinului în primatul lui axiologic. Faţă cu strâmbătăţile lumii, este simptomatic că dreapta încearcă să le *îndrepte*, în numele sacrului, în vreme ce stânga încearcă să le *îndreptăţească*, în numele profanului.

Cât despre etichetele de care aţi pomenit, ele mi se par ridicole prin însăşi inactualitatea lor: legionarismul şi fascismul (care, în paranteză fie spus, sunt lucruri esenţial deosebite) nu reprezintă decât nişte forme istorice şi pe alocuri contradictorii ale dreptei; bune sau rele, ele nu mai pot fi reiterate ca atare, contextul fiind astăzi cu totul altul [...]. Stânga s-a obişnuit însă, la noi şi aiurea, să întrebuinţeze astfel de etichetări absurde, în scop de intimidare publică, mizând pe reflexele mentale create de uriaşa ei maşinărie propagandistică [...].

Cum ar putea contrabalansa dreapta autentică, în condiţiile actuale, idealurile cosmopolite, antitradiţionaliste şi materialiste ale stângii?

Într-o lume postbelică în care dreapta a fost sistematic şi indistinct diabolizată, iar la noi după peste patru decenii de comunism şi după peste un deceniu de politicianism clientelar, mai mult sau mai puţin neocomunist, este limpede că nu prea se mai poate vorbi de o "dreaptă autentică", ci doar de cazuri puţine şi oarecum izolate de *oameni de dreapta*, astfel că lupta cu stânga de toate nuanţele va rămâne încă multă vreme una foarte inegală. De aceea, nu atât un partid de dreapta mi se pare urgent şi profitabil acum, cât salvgardarea *spiritului dreptei*, fie şi numai la nivelul unei elite mărturisitoare, care trebuie să se învrednicească a fi garanţia şi cheagul dreptei de mâine [...]. În România trebuie recreată, treptat, cu tact şi răbdare, *o sensibilitate de dreapta*, măcar pe câteva segmente sociale, nu fără o legătură principială cu Biserica, bastion redutabil al credinţei şi al tradiţiei, dincolo de scăderile omeneşti ale unor slujitori ai ei, de ieri sau de azi.

În volumul de eseuri *De la Eminescu la Petre Ţuţea* (2000), optaţi pentru "un model paideic al dreptei româneşti", ilustrat de o serie de personalităţi "mărturisitoare" de dreapta: Mihai Eminescu, Nicolae C. Paulescu, Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Lucian Blaga, Vasile Băncilă, Corneliu Zelea Codreanu, Petre Ţuţea. Cât de concludent pare acest "model paideic" în comparaţie cu cel impus gălăgios, propagandistic, de noua stângă, care duce o campanie denigratoare împotriva valorilor tradiţionale autohtone?

[...] Prin "modelul paideic" cu pricina (de fapt un şir de sugestii care converg spre *un posibil model paideic* al dreptei creştine româneşti), mi-am propus pe de o parte să prezint fără ticurile ideologice de stânga o serie de figuri exemplare ale vieţii şi culturii naţionale, cu mare impact în România interbelică, iar pe de altă parte să deschid cititorului de azi calea spre o tradiţie nemistificată şi încă viabilă în lamura ei, reclamând, dacă nu o *recuperatio* în spirit, măcar o onestă evaluare istorică [...].

Cum vă explicaţi faptul că marii noştri gânditori interbelici au fost înainte de toate români (şi abia apoi filosofi, moralişti, istorici ai religiilor), deci oameni de dreapta?

V-aş putea răspunde că prin fatalitate ontologică, dar ştiu că vă aşteptaţi la mai mult. Formulând întrebarea, bănuiesc că aţi avut în minte spusa lui Petre Ţuţea cu omul de dreapta şi cu "românul absolut"...

Erau pur şi simplu, înainte de orice altceva, oameni inteligenţi, de o inteligenţă nepervertită. S-ar putea să pară straniu, dar omul inteligent are simţul concretului, în vreme ce prostul – sau, mă rog, mai puţin inteligentul – gândeşte abstract, ceea ce-l duce la generalizări abrupte asupra realităţii. Altfel spus, omul inteligent e îndeobşte realist, în vreme ce prostul e mai degrabă idealist, în sensul că are idei fixe, sau "intră" la câte o idee, pe care o preface apoi în grilă a realităţii. Egalitarismul, de pildă, este un produs tipic al prostiei idealiste [...] – nu le poţi lua pe toate la fel, fără nici o discriminare. Inteligenţa este tocmai facultatea de a opera justele discriminări şi de a ierarhiza calitativ datele realităţii. Veţi observa cu uşurinţă că stânga, care e promovată *de* proşti sau *pentru* proşti, în sensul cel mai larg al cuvântului, urăşte discriminările şi ierarhiile, e idealistă şi populistă, ideologizează în dispreţul realităţii. Dreapta, dacă e cu adevărat dreaptă, are "deosebirea duhurilor", e discriminatoare şi ierarhoforă, realistă şi elitistă, "aristocratică" în înţeles etimologic, atentă la firesc şi la organic.

Întorcându-ne la responsabilitatea interbelicilor faţă de *faptul* românităţii lor, voi afirma că naţionalismul în general – şi românismul ca ipostază particulară a lui – ţine de ordinea firească a umanului, neexistând om anaţional. Apartenenţa la un neam este un dat care obligă, atât la nivel individual, cât şi la nivel comunitar, aşa cum te obligă faptul că eşti om şi nu raţă, după cunoscuta butadă a lui Nae Ionescu...

Avea sau nu dreptate Petre Ţuţea când afirma că atât dreapta cât şi stânga interbelică au dat gânditori străluciţi? Se referea la un Petre Pandrea, cu care a împărtăşit în tinereţe idei utopice? Se includea el însuşi în gândirea de stânga, ilustrată la începutul carierei sale?

Eu unul nu cunosc în România nici un gânditor strălucit care să se fi împlinit ca om de stânga. Sunt unii care au cochetat trecător cu stânga, dar, ca şi Ţuţea însuşi, sau – *mutatis mutandis* – ca Patapievici în zilele noastre, până la urmă "şi-au revenit". Cine s-a încăpăţânat la stânga, ca Petre Pandrea bunăoară, n-a ajuns niciodată "gânditor strălucit", pentru că la stânga totul se perverteşte şi se vulgarizează, iar spiritul se sufocă, sau "încremeneşte în proiect". Ţuţea vorbea *pro domo*, scuzându-şi într-un fel tinereţea marxistă, dar zâmbind în sinea lui... Riguros vorbind, nu se includea, desigur, în gândirea de stânga. Cu formula colportată de Noica, aş zice că Ţuţea *a devenit* ceea ce *era* structural, adică un om de dreapta, iar Pandrea *a devenit* la rându-i ceea ce *era* structural, adică un om de stânga. Devenirea poate fi sinuoasă, dar până la urmă *devii* ce *eşti* [...]

De ce, după decembrie 89, dreapta românească nu reuşeşte să iasă din anonimat?

Sunt multe pricini, păgubos convergente: ostilitatea contextului, un anume complex al marginalităţii, disensiunile interne, ezitarea de a şi-o asuma public a unor personalităţi cu adevărat influente, insuficienta noastră vrednicie şi – *last but not least* – lipsa de mijloace materiale [...]. Nu trebuie însă deznădăjduit, pentru că, dincolo de lipsurile cu care ne ceartă sau ne măsoară tăria, "Cu noi este Dumnezeu"

Credeţi că renaşterea dreptei politice nu poate avea loc decât printr-o renaştere a dreptei culturale, sau că dreapta politică nu e motivată ideatic de dreapta culturală?

Mi se pare că am răspuns mai sus, cu anticipaţie, la această întrebare. Dreapta politică trebuie să crească organic din dreapta culturală, iar aceasta din urmă trebuie să crească organic din asumarea lăuntrică a creştinismului, care este, aş zice, tradiţia noastră genetică. Fără o puternică bază spirituală şi culturală, dreapta este oarbă şi inautentică, pentru că tocmai angajarea moral-spirituală şi creativă este una dintre principalele ei note diferenţiatoare faţă de relativismul moral, materialismul consumist şi mimetismul cultural al stângii. Dacă dreapta interbelică a fost puternică şi profund modelatoare, faptul s-a datorat în mare măsură elitelor intelectuale care au girat-o şi culturii congenere în care a respirat [...]. În perioada postcomunistă, oamenii de dreapta s-au manifestat adeseori subcultural, iar asta a împiedicat creditul şi coagularea unei drepte credibile şi viabile [...].

Într-un eseu din volumul *Spiritul dreptei*, intitulat "Criza lăuntrică", vorbiţi despre criza culturii moderne, devenite "surogat profan al spiritualităţii autentice"; din cauza crizei morale şi spirituale în care ne aflăm – spuneţi acolo – "purtăm un viciu esenţial în cele mai dinlăuntru ale noastre; din acest miez bolnav se dezvoltă, ca o cangrenă, tot răul care ne înconjoară". Aţi putea numi acest rău?

L-aş numi aici pe scurt, cu o formulă a lui Saint-Exupéry, lipsa "nodului divin care leagă lucrurile".

Sunteţi redactor-şef al revistei *Puncte cardinale*, publicaţie sibiană de orientare naţional-creştină [...]. Vă rog să-mi spuneţi dacă *Punctele cardinale* vor merge mai departe [...].

Nu ştiu ce să vă spun... Nu sunt profet... Revista a intrat în anul al XIII-lea, fără sincope, dar cu destule fluctuaţii de tiraj. Există voinţa şi, deocamdată, chiar condiţiile materiale de a o duce mai departe. Sănătatea ctitorului şi directorului ei, d-l Gabriel Constantinescu, om de 82 de ani, este factorul fundamental. Cred însă că adversarii săi mai au, încă o bună bucată de vreme, de ce să spumege de ciudă...

"Răzvan Codrescu: «Nu cunosc nici un gânditor strălucit care să se fi împlinit ca om de stânga»", interviu consemnat de George Ştefan, apărut în *Origini. Romanian Roots*, vol. VII, no. 5-6 (71 & 72), May-June 2003, p. 11.

"PSD este un partid de ortodocsi"!

"PSD nu are nimic sfânt". Așa sună titlul editorialului semnat de D-na Rodica Ciobanu în cotidianul *Adevărul* din 16 august 2003, a doua zi după marea sărbătoare a lumii creștine, Adormirea Maicii Domnului sau Sfânta Maria Mare. Cauza care a stârnit indignarea ziaristei ce conduce departamentul politic din redacția amintitului cotidian ne este dezvăluit cu năduf în primele trei fraze ale editorialului: "Doar în ceruri nu pusese PSD piciorul, dar acum și-a înfipt și acolo sigla cu cei trei trandafiri, ca să afle Dumnezeu că are, aici, pe pământ, un concurent serios. Iconițe cu Maica Domnului, pe o parte, și simbolurile PSD pe verso, mesajul premierului, pe hârtie galbenă, înmânat preoților de către emisari ai partidului, șefii pesediști trimiși la mânăstirile Putna, Sâmbăta, Nicula, Bistrița, Curtea de Argeș, Cacica, Tismana, Văratec, Bixad și o hotărâre de guvern, datată 14 august, prin care o bucată din Parcul Carol este transferată Patriarhiei, pentru ridicarea Bisericii Neamului. Aceasta este doar o parte din campania deșănțată dusă de PSD pentru a câștiga voturile enoriașilor și influență asupra Bisericilor Ortodoxă și Greco-Catolică".

Revolta opiniei publice față de blasfemia comisă de politicienii PSD nu a rămas fără ecou. Marea majoritate a cotidienelor centrale au condamnat, fără menajamente, modul foarte puțin creștinesc în care "șefii PSD au dat buzna cu girofaruri printre enoriași și au împărțit iconițe de partid cu Maica Domnului". Cât privește însă televiziunile, acestea, fără excepție, și-au dovedit încă o dată servilismul și obediența față de actuala putere. Crezând că servesc intențiile propagandistice ale guvernului, nu au făcut economie de prim-planuri, în care fruntașii pesediști, flancați de bodyguarzi, asistau la serviciul religios în fața altarului, îndeplinindu-și astfel sarcina de partid de a participa la acest pelerinaj electoral. Dar scena de la Mânăstirea Nicula, unde "ministrul Internelor, Ioan Rus, a tăiat cu mașina cu girofaruri mulțimea credincioșilor și apoi s-a băgat și în ritualul religios, citind integral, între slujbă și predică, mesajul premierului", a fost elocventă pentru milioanele de telespectatori. O inovație străină ritualului tradițional ortodox: "Pastorala de partid". Un spectacol cu atât mai grotesc cu cât, doar cu câteva secvențe mai înainte, reportajul televizat consemna contrastul izbitor între aroganța sfidătoare a oficialităților pedeseriste, străine de semnificația creștină a marelui praznic, și smerenia miilor de pelerini, din rândurile cărora mulți, impresionant de mulți, se îndreptau, târându-se, cu umilință, în coate și genunchi, spre sfântul locaș care adăpostește icoana făcătoare de minuni a Preacuratei.

Comportamentul cu iz de profanare al agenților electorali pe care premierul Adrian Năstase i-a trimis în teritoriu spre a convinge românii că "PSD-ul este un partid de ortodocși", așa cum încerca să explice pitorescul personaj Dan Matei Agathon, altfel secretar general al partidului, a fost prompt sancționat de societatea civilă. Dar dezaprobarea cea mai severă a acestui gest necugetat a venit din partea reprezentanților celor două Biserici naționale. "Cu mare durere în suflet – declara D-l Ioan Pațiu, purtătorul de cuvânt al Comitetului pentru Memorandul greco-catolicilor – consider încercarea PSD de a transforma un praznic de amploarea Adormirii Maicii Domnului într-un prilej de manifestare electorală ca o pângărire inadmisibilă a acestei sărbători. Partidul de guvernământ nu este la prima tentativă de acest fel, de aceea consider cu atât mai tragică această încercare. Aș fi fericit dacă ierarhia bisericească ar spune un cuvânt de aspră condamnare a unor asemenea practici". Cât privește Biserica Ortodoxă Română, declarația Înalt Prea Sfinției Sale Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului Feleacului și Clujului, este fără echivoc: "Politicienii vin la Nicula în fiecare an. Nimeni nu a fost invitat, dar ei nu pot fi opriți să vină... Pe noi nu ne deranjează, nu ne impresionează prezența liderilor PSD, pentru că ea nu are efecte în popor. Reacția publicului la mesajul primului ministru a fost nulă... Distribuirea de iconițe imprimate pe verso cu sigla și inițialele unui partid este nu numai un gest de impietate, ci și de amatorism politic".

Dincolo însă de gânăriile specifice "democrației originale", problema de fond este următoarea: în ce măsură partidele politice în general, și social-democrația în special, sunt îndreptățite să-și revendice calitatea de partide creștine în sensul plenar al conceptului de creștinism? Pentru a găsi răspunsul la această întrebare, să ne îndreptăm atenția spre un partid politic care se autodefinește ca fiind "partid creștin": Uniunea Democrat Creștină din Germania. Interpretarea corectă a acestei denumiri ne este oferită de documentul intitulat "Programul Fundamental al Uniunii Democrat Creștine"; în "Preambul", la paragraful "Credința creștină și politica", se spune: "Din religia creștină nu se poate deduce nici un program politic. Dar ea ne oferă, prin modul în care înțelege existența umană, o bază etică pentru o politică responsabilă. Această bază face posibilă conlucrarea dintre creștini și necreștini". Așadar, singurul element creștin utilizabil în politică este morala creștină.

Această idee este afirmată clar în paragraful "Etica și religia" din capitolul "Educație, învățământ și cultură", care sună astfel: "Școala trebuie să-i ajute pe tineri să-și găsească un punct de sprijin religios și moral. Ea nu trebuie să evite întrebările cu privire la sensul vieții. Credința în Dumnezeu nu poate fi impusă cu forța". Demnă de reținut din această precizare este distanța pe care politica și-o rezervă față de religie. O distanțare explicabilă prin faptul că religiile operează cu valori absolute, în speță cu "adevărul absolut", pe când activitatea politică este supusă meandrelor și prefacerilor istorice la care trebuie să se adapteze, cu mențiunea obligației de a nu pierde din vedere "idealul etic social", pe care l-a promis ca principiu de bază al activității sale.

Spre deosebire de democrația creștină, social-democrația este genetic "anticreștină" sau, în cel mai fericit caz, "acreștină". Părinții fondatori ai actualei social-democrații, Ferdinand Lassalle, Karl Marx, Friederich Engels, Karl Kautsky, Eduard Berstein, August Bebel, Wilhelm Liebknecht, Rosa Luxemburg, au fost toți evrei sau anticreștini declarați. O situație similară, dar cu un deznodământ tragic, a cunoscut Rusia țaristă: conducătorii ramurii bolșevice a social-democrației, cei mai mulți de origine evreiască, s-au declarat nu numai anticapitaliști, ci și anticreștini înverșunați. De pe această poziție, după preluarea puterii în octombrie 1917, au dezlănțuit o adevărată hecatombă asupra slujitorilor Bisericii, soldată cu exterminarea aproape totală a preoților și monahilor ortodocși.

Social-democrația occidentală, cu precădere cea germană, s-a desolidarizat de excesele bolșevismului, ca și de ideologia în numele căreia au fost săvârșite. După un proces lent, de-a lungul unui secol de căutări și "revizuiri", social-democrația germană a ajuns la actuala doctrină, adoptată la Congresul de la Godesberg în noiembrie 1959. Prin "Programul de la Godesberg"; social-democrația germană s-a "dezideologizat", repudiind marxismul și transformându-se, din "partid de clasă", în "partid al poporului" (*Volkspartei*). Totodată a renunțat la materialismul istoric ca instrument "științific" în explicarea evoluției societății, în favoarea unei concepții despre lume și viață cu rădăcini în etica creștină și în umanismul filozofiei clasice. Noile sale obiective sunt sintetizate în triada "Libertate, Dreptate, Solidaritate", aceleași valori fundamentale ca și cele declarate de democrația creștină, doar ordinea enumerării lor fiind diferită. Această profundă reorientare a Partidului Social Democrat din Germania a avut drept consecință acceptarea lui de largi pături ale burgheziei și posibilitatea de a participa la guvernarea țării.

Hotărârea lui Gorbaciov de a abandona doctrina lui Brejnev a înlăturat ultimul zăvor ermetic – teroarea – de care marxism-leninismul mai dispunea pentru a ține închise porțile revoluțiilor populare. Dar intenția ultimului lider comunist de la Kremlin de a înlocui în țările-satelit regimurile conservatoare cu echipe reformiste, care să aplice "perestroika și glasnostul", a eșuat. Cu excepția României, popoarele din Estul Europei au ales calea social-democrației de tip occidental. "În România – scrie Jean-François Revel în *Revirimentul democrației* – numai complicitatea și ajutorul exterior al KGB-ului le-au permis complotiștilor să-l lichideze pe Ceaușescu". Și, adăugăm noi, să ne pricopsească în locul modelului occidental de democrație cu "democrația originală" impusă de comunistul Ion Iliescu, care, în decembrie '89, în fruntea unui grup de "tovarăși" dizidenți din PCR, a preluat conducerea țării.

Originalitatea democrației iliesciene constă în crearea unui astfel de climat în cadrul sistemului care acceptă pluripartidismul, încât partidul care a pus mâna pe putere împiedică celelalte formațiuni politice să devină alternative reale în competiția pentru guvernare. Partidele capabile să realizeze această performanță au fost etichetate de Dimitrie Gusti drept "partide oportuniste". În timp ce partidele autentic democrate – "partidele de program" – sunt preocupate de problemele vitale ale națiunii, urmărind înfăptuirea unui ideal etic social, "partidele oportuniste" nu urmăresc decât puterea, pe care o pun în slujba intereselor personale și de grup. Cât privește metodele pe care oportuniștii le întrebuințează cu virtuozitate pentru a-și impune voința, ele sunt următoarele: 1. arta de a seduce, a se insinua și a place; 2. arta de a corupe; 3. arta de a calomnia, minți și mistifica; 4. arta de a intriga și, în sfârșit, 5. arta de a teroriza.

Pelerinajul vârfurilor pedeseriste la mânăstiri cu prilejul praznicului Adormirii Maicii Domnului este o demonstrație a *artei de a seduce electoratul*, de *a se insinua pe lângă viitorii alegători* și de *a se face plăcuți populației*. În ce măsură au și izbutit să-și apropie norodul dreptcredincioșilor este greu de spus. Evenimente din trecut ne avertizează totuși că naivitatea și credulitatea sunt defecte care, în multe situații, nu i-au ocolit pe români...

Promisiunile premierului de bani pentru lăcașurile de cult și salarii mărite preoților, conținute în mesajul citit în biserici, dovedesc încă o dată că politicienii pedeseriști sunt maeștri în *arta corupției*. Știu că fiecare om are un preț și folosesc cu dibăcie "moneda electorală" pentru a-i transforma în partizani pe cei care-i contestă.

Dar dacă nici insinuarea și nici corupția nu dau rezultatele dorite, partidele oportuniste nu se vor reține să folosească mijloace mai drastice, ca *intriga*, *calomnia* sau chiar *teroarea*. Reacția adversă a credincioșilor (dar mai ales a personalităților emblematice ale ierarhiei ortodoxe) la avansurile pesediste face posibilă și utilizarea unor astfel de acțiuni. Aceasta cu atât mai mult cu cât mulți credincioși nu au uitat că până deunăzi impostorii care astăzi se înghesuie în fața altarelor erau membri activi ai PCR, propovăduind ateismul. Problema este însă mult mai complexă și relația între Biserică și Stat, în contextul actualei situații din țara noastră, a fost abordată direct, fără diplomație și menajamente, de Î. P. S. Bartolomeu Anania în revista *Renașterea* (nr. 5 din 1998), din care cităm:

"... La viitoarele alegeri parlamentare, anticipate sau nu, Biserica Ortodoxă Română va trebui să renunțe la rezerva pe care și-a impus-o și să intre direct în arena civică, nu ca partid sau formație politică, nici sprijinind un anume partid, ci ca factor major de orientare electorală, pe criterii morale, în special pentru categoria cetățenilor indeciși, cărora le va recomanda, la nivelul parohiilor, persoanele care urmează a fi promovate în Parlament, indiferent de apartenența sau inapartenența lor politică..."

Gabriel CONSTANTINESCU

Divina Comedie a lui Dante Alighieri

într-o nouă versiune românească de Răzvan Codrescu

Închin cu smerenie
această tălmăcire
memoriei ilustrului
romanist și dantolog
Marian Papahagi

Ajunși în *a opta bolgie* **din cel de-*al optulea cerc* al infernului, Dante și Vergiliu îi află chinuindu-se acolo pe** *sfetnicii de rea-credință***: fiecare suflet damnat este învăluit într-o flacără care-l mistuie. Printre osîndiții de aici se găsesc Ulysse și Diomede, cei doi eroi greci ai războiului troian, care ard într-o singură flacără, după cum și în viață fuseseră solidari în mînie și înșelăciune. La rugămintea lui Dante, Vergiliu îl iscodește pe Ulysse, care le povestește celor doi poeți ultima sa călătorie: trecînd de actualul Gibraltar, adică de Coloanele sau Strîmtoarea lui Hercule (care reprezenta, pentru antici și medievali, marginea lumii cunoscute, dincolo de care nu era bine să te avînți:** *Nec plus ultra***), Ulysse și însoțitorii săi pier într-o furtună iscată dintr-un munte misterios, identificat de exegeții lui Dante cu muntele Purgatoriului, oprit prin rînduială divină –** *com'altrui piacque* **(v. 141) – oamenilor vii și cunoașterii lor raționale.**

INFERNUL
CÎNTUL 26

1 Te bucură, Florență, așa de mare
că peste mări și țări din aripi bați,
iar buhul ți s-a dus și-n iad se pare!
4 Mi-a ars obrazu-aflînd printre damnați
cinci fii de-ai tăi de tristă pomenire,
ce-fost-au toți tîlhari învederați.
7 Dar dacă-n zori e visul prorocire,
curînd simți-vei Prato ce-ți urzește,
cât despre ceilalți – ce să te mai mire?
10 De-ai fi primit pedeapsa ce-ți lipsește,
mai bine ți-ar fi fost, căci pe măsură
ce anii trec, durerea-n piept îmi crește...
13 Pornirăm iar în sus, pe surpătură,
pe unde domnul după el mă trase,
și loc de trepte pietrele ținură;
16 scrutînd pustiul căii-ntunecoase,
proptiți pe tălpi, dar și pe brînci deodată,
ne măsuram cu stîncile colțoase.
19 Simții atunci – și-o simt și azi pe toată –
durerea celor în adînc văzute,
iar mintea mi-o-nfrînez ca niciodată,
22 să nu cumva să fugă de virtute;
căci de-o primii prin soartă sau prin har,
nu vreau să mi-o-njosesc pe neștiute.
25 Cîți licurici zărește din umbrar –
pe vremea-n care-acel ce dă lumină
și-ascunde mai puțin cerescul dar,
28 și musca-l lasă pe țînțar să vină –
țăranul care spre cîmpie cată,
pe unde truda nu i-a fost puțină,
31 de-atîtea vîlvătăi părea brăzdată
și-a opta vale, ce de-acu-și căsca,
sub ochii noștri, gura-nfricoșată.
34 Precum cel răzbunat de urși cîndva
văzu pe ceruri carul lui Ilie,
cînd caii-au prins spre soare a urca,
37 și altceva decît acea vipie
nu se-arăta holbatelor priviri,
părînd doar nour ce ardea-n tărie,
40 la fel păreau și-acele limbi subțiri
ce-nvăluiau nefericita pradă
supusă-n veci cumplitei mistuiri.
43 Eu sus pe stei, cu ochi rîvnind să vadă,
atît de mult spre hău m-am aplecat
încît era să pic în el grămadă.
46 Și domnul meu, văzînd în jos cum cat,
grăi: "Încins se află-n fiecare
din focuri cîte-un suflet blestemat".
49 "Maestre", răspunsei, "încredințare
mi-e vorba ta la ce am bănuit,
și chiar voiam să-ți pun o întrebare:
52 ce duh e-n focu-acela îndoit,
ca de pe rugul unde împreună
feciorii lui Oedip s-au mistuit?".
55 "Într-însul ard", grăbit-a el să-mi spună,
"Ulis și Diomed, în chin uniți
ca oarecînd în furia lor nebună;
58 ei ispășesc, de pară mistuiți,
a calului șireată născocire,
din care și romanii sînt ieșiți;
61 dar și-a soției lui Ahil mîhnire,
care și moartă încă-l mai jelește,
precum și a Palladiului răpire".
64 "De pot vorbi din focul ce-i muncește",
zisei atunci, "maestre-al meu, de-o mie
de ori te rog, cu mine zăbovește,
67 pîn' să ne-ajungă apriga vipie,
și-a-i agrăi îngăduie-mi, căci vezi
cum mă-ncovoi de-așa dorință vie!".
70 Iar el spre mine: "Mult te onorezi
cu-asemeni rugă. Nu mă-mpotrivesc,
dar sfat ți-aș da tăcerea s-o păstrezi,
73 lăsîndu-mi mie-n seamă să vorbesc,
căci știu ce-aștepți, însă aceștia, poate,
elini fiind, de tine se codesc".
76 Și cînd destul ajunse a se-abate
spre noi vipia asmuțită-ntruna,
l-am auzit rostind acestea toate:
79 "O, voi, ce-n vîlvătaie sînteți una,
de-n viața mea cîndva am meritat
mai mult sau mai puțin să port cununa,
82 cînd în solemne versuri v-am cîntat,
unul din voi, oprindu-vă, să-mi zică
pe unde singur moartea și-a aflat!".
85 Mai naltul vîrf din flacăra antică
porni atunci cu șuier să se zbată,
cum vîntu-ațîță focul și-l ridică.
88 Părînd asemeni creasta-nvîlvorată
cu străduința limbii de-a vorbi,
un glas căznit se-nfiripă: "Îndată
91 ce de la Circe am putut fugi,
după vreun an, de pe meleagul care
Enea-avea Gaeta a-l numi,
94 nici dor de fiu, nici milă arzătoare
de tatăl meu, nici dragostea rîvnită
de-a Penelopei lungă așteptare
97 n-au potolit grozava mea ispită
de-a bate lumea și-a afla ce-i bun
sau rău în firea omului sortită.
100 Ci-așa pornii pe mări ca un nebun,
c-o luntre doar și-o ceată-nsoțitoare,
de-al cărei sîrg nu am nimic să spun.
103 Pînă în Spania și-n Maroc, oricare
liman l-am colindat, Sardinia și
ce-ostroave se mai scaldă-n acea mare.
106 Bătrîni și storși de vlagă ne găsi
tîrziul ceas cînd am atins strîmtoarea
de unde Hercul printr-un semn opri
109 să-și mai urmeze omul căutarea:
în dreapta, hăt, Sevilla ne rămase,
iar Setta-n stînga o-nghițise zarea.
112 «O, frați ai mei cu inimi curajoase,
ce-n drum spre-Apus ați biruit urgii,
cît mai aveți un suflet viu în oase,
115 spre Soare-Apune cade-se-a vîsli,
zeloși s-aflăm aievea și anume
ce taine-ascund acele lumi pustii.
118 Gîndiți-vă că neamul vostru-n lume
n-a fost făcut spre trai dobitocesc,
ci să-și croiască prin virtuți renume».
121 Ai mei, de cum sfîrșii să le vorbesc,
au fost cuprinși de-așa un dor de ducă
încît abia puteam să-i mai strunesc;
124 de-a lungul coastei stîngi, pe mări nălucă,
cu pupa-ntoarsă către Răsărit,
părea că luntrea-n zbor năuc apucă.
127 Vedeam prin noapte stelele-n zenit
din cel'lalt pol, c-al nostru se lăsase
atît de jos că nu l-am mai zărit.
130 De cinci ori luna-n cer se ridicase
și tot de-atîtea-ori pierise-n zări
de cînd luptam cu valuri și vîntoase,
133 cînd sur clătindu-și creasta-n depărtări,
un munte falnic ne-apăru în cale,
în largu-acelei neștiute mări.
136 Ne-am bucurat, dar bucuria-n jale
se prefăcu, căci dinspre el porni
să ne izbească vîntul în rafale:
139 trei dăți la rînd el luntrea ne-o suci
și-a patra ne lăsă cu pupa-n sus
și prora-n jos, cum altul rîndui,
142 pînă ce marea în genuni ne-a dus".

NOTE

Versul 1: "Te bucură" – întreaga invectivă către Florența natală este scrisă în registrul ironiei amare și cu o anumită ambiguitate profetică.
Versul 5: Nominalizați în cîntul precedent.
Versul 7: Aluzie la străvechea credință că visele din pragul dimineții se adeveresc cu precădere.
Versul 8: Prato – mică cetate adversă din vecinătatea Florenței. Ar putea fi vorba și de afurisirea Florenței de către cardinalul Niccolo da Prato în 1304.
Versurile 26-27: Vara, cînd soarele stăruie cel mai mult pe cer.
Versul 28: Seara, cînd încep să roiască țînțarii.
Versurile 34-35: Prorocul biblic Elisei, urmașul prorocului Ilie. Cf. *IV Regi* 2, 11-12 (pentru ridicarea lui Ilie la cer) și 23-24 (pentru episodul cu urșii).
Versul 52: *Îndoit* în sensul de "despicat în două" (în original: *diviso*).
Versurile 53-54: Fiii regelui Oedip, pe nume Polinice și Eteocle (acesta din urmă nominalizat de Dante în original), blestemați de tatăl lor, se uciseseră reciproc și, arși pe același rug, flacăra se despărțise în două.
Versurile 59-60: Este vorba de faimosul cal troian. După înfrîngerea troienilor prin vicleșug, Enea este nevoit să fugă, ajungînd în Italia și devenind, conform tradiției, strămoșul romanilor (prezentat ca atare de Vergiliu însuși în *Eneida*).
Versul 61: Deidamia, nominalizată în original.
Versul 63: *Palladium* se numea statuia zeiței Pallas-Athena, protectoarea Troiei.
Versul 75: Poate pentru că Dante era creștin și prea îndepărtat în timp de cei doi. Romanitatea (ca descendență din Enea, dușmanul grecilor) nu pare un motiv suficient, pentru că și Vergiliu, care-și asumă sarcina să le vorbească, era latin.
Versul 82: În *Eneida*. Unii interpretează că Vergiliu ar fi căutat să-i înșele pe cei doi, lăsîndu-i să creadă că ar fi fost Homer însuși.
Versul 85: Ulysse, mai mare în vină decît Diomede.
Versul 110: Cetatea Sevillei nu putea fi văzută de pe mare; Dante se referă, desigur, la întregul teritoriu aflat sub stăpînirea Sevillei.
Versul 111: *Setta* este Ceuta, localitate de pe țărmul african.
Versul 118: Neamul omenesc (definit în antiteză cu regnul animal).
Versul 125: Deci cu prora spre Apus – direcția lor de mers.
Versul 126: În original (v. 125): *dei remi facemmo ali al folle volo* – "din vîsle făcurăm aripi zborului nebun".
Versurile 127-129: Stelele polului arctic (emisferei boreale), rămase sub linia orizontului, nu se mai vedeau, ci doar cele ale polului antarctic (emisferei australe), corabia înaintînd spre sud-vest și atingînd Ecuatorul.
Versurile 130-131: Mod de a spune că trecuseră cinci luni calendaristice.
Versul 141: *cum altul rîndui* – este vorba de Dumnezeu, pe care păgînul evită să-L numească.

Părintele Galeriu

TAINA FRATELUI

Tindem astăzi tot mai evident spre cunoaşterea şi înţelegerea unitară a omului şi a antroposferei sale. Ştiinţa, filosofia, arta se deschid mereu mai profund dialogului cu tradiţia religioasă, care, prin revelaţie, se dezvăluie drept experienţă totdeodată *originară* şi *finală*. Această experienţă integratoare a vocaţiei noastre umane tinde să refacă în adânc gândirea originară, tradiţională, în lumina căreia omul şi natura au fost una, avându-şi unitatea în Dumnezeu – fundamentul unic a tot ce fiinţează. În El simţim şi recunoaştem obârşia exprimată deopotrivă ca sens, înţelepciune, mărturie, preamărire: "Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne; toate cu înţelepciune le-ai făcut!" (*Ps. 103*, 25).

Einstein evoca acea stare de spirit capabilă să contemple creaţia cu ochii Psalmistului, dar şi ai lui Kepler – adică nu doar cu ochii raţiunii autonome, ci cu ochii raţiunii luminate de har. Suntem perpetuu chemaţi la o asemenea contemplare mântuitoare. În perspectiva ei divino-umană, omul depăşeşte infinit omul (Pascal), căci slavă a lui Dumnezeu este omul viu (Sfântul Irineu); în el se îngemănează tainic transcendentul şi imanentul, netrupescul şi trupescul, lumina adevărului şi iubirea cuminecătoare, în înţelesul ei cel mai înalt: acela de ieşire din sine către Dumnezeu, către frate, către natură, ca Hristos să fie totul în toate şi în toţi. Aici este adevărata "ecologie" mistică, nu numai a naturii, ci şi a omului în demnitatea lui originară, de lucrător şi păzitor al grădinii Edenului (*Fac.* 2, 15), de "păstor" al creaţiei, după expresia lui Heidegger.

De-a lungul istoriei, în condiţia succesivă căderii, calitatea de "păstor" s-a transformat nu o dată, prin păcat, în luptă de cucerire, în ruinare şi în vrăjmăşie. Recunoşterea definiţiei de a fi creat după chipul lui Dumnezeu şi în perspectiva infinitei asemănări cu El a fost deseori părăsită, uitată, deşi în adânc ea rămâne de nedistrus în esenţiala ei vocaţie ("Doamne, ai pus în inimă veşnicia"). Dureroasa pierdere a luminii divine atrage după sine o perversiune ontologică a creaţiei. Fără strălucirea energiilor divine, natura şi omul, cosmosul şi microcosmosul, în virtutea solidarităţii lor ontologice, îşi pierd laolaltă rostul şi vocaţia. Părăsindu-L pe Dumnezeu, omul s-a părăsit pe sine. Eu nu mă pot cunoaşte pe mine decât în Dumnezeu. În Hristos s-a realizat unitatea pe veci între necreat şi creat. Păcatul este cel care a produs în om sfâşierea, moartea, descompunerea, ruptura între mine şi Dumnezeu, dar şi între mine şi mine; între mine şi fratele meu, între mine şi natură.

În fărădelegea lui asumată, omul modern a încercat să pună o "lege": evoluţia. Dar evoluţia nu poate fi constatată decât retrospectiv; i se atribuie astfel un fundament, o "fecunditate originară" (Bernard Sesboué, *Croire: invitation à la foi catholique pour les femmes et les hommes du XXI siècle*, Paris, 1999, p. 33). Dar dincolo de acest fundament ipotetic, la întrebarea: "Are evoluţia vreo finalitate?", nu se poate răspunde, pe calea ştiinţei, decât că este oarbă (Ian Tattersal). Omul dezdumnezeit, luând pe cont propriu cunoaşterea, decizia binelui şi a răului în locul lui Dumnezeu, a Cărui moarte ajunge să o proclame patetic şi orgolios, ca nefericitul Nietzsche, îşi proclamă, de fapt, sinuciderea existenţială ("Tu, rău, fii dar binele meu!" – John Milton, *Paradisul pierdut*).

Există tot mai multe voci, chiar în rândurile savanţilor contemporani, ce recunosc cu onestitate că perfectibilitatea instituită în noi înşine este o iluzie (Ian Tattersal). La capătul atâtor aventuri luciferice, omul zilelor noastre se îndreaptă cu mai multă smerenie spre împlinirea cuvântului apostolic: că Dumnezeu "voieşte ca toţi oamenii la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Tim.* 2, 4). Ne aflăm pe hotar. Ştiinţa şi-a declarat şi ea adeziunea la credinţă, aşa cum credinţa este adeziunea la revelaţie. Omul şi-a aplicat şi el ştiinţa ca o adeziune la credinţă: Şcoala de la Viena, bunăoară, consideră că prin ştiinţa deschisă spre spiritualitate vom răspunde tuturor problemelor umane.

În mărturia că lumea aceasta nu-şi are sensul în ea însăşi, pentru că sensul este în Dumnezeu (Ch. Yannaras), se dezvăluie taina legăturii mistice între creat şi necreat. Creaţia nu poate fi explicată decât prin Creator, permanent în legătură cu Creatorul. Iisus este sensul – *Logos*-ul – lumii. Fără conştiinţa obârşiei şi fără conştiinţa scopului nu putem trăi ca oameni. Problema sensului este propriu-zis problema capitală, atât a fiecărei persoane umane, cât şi a umanităţii în ansamblul ei. Cea mai puternică necesitate a omului a fost dintotdeauna *foamea* (după cum o mărturiseşte şi ştiinţa de azi), dar nu foamea fiziologică, ci *foamea de sens*. Păcatul, chiar dacă a afectat profund ordinea originară, nu a reuşit să anuleze în om tezaurul părintesc moştenit, nici credinţa în posibilitatea binelui, nici iubirea, nici scânteierea din adânc a luminii divine. Deşi prăbuşită în deşertăciune, în vârtejul patimilor "neroditoare", în acel vid spiritual "ucigător ca neantul" (Victor Franckl), în lunga succesiune istorică a "civilizaţiilor morţii" (Paul Valéry), umanitatea a păstrat totuşi "nostalgia paradisului", a unui sens plenar şi integrator al existenţei.

Unde poate fi sensul? Unde e *sensul* oricărei *opere*, dacă nu în *autorul* ei? Nu conduce oare de la sine mărturia întregii Firi la Autorul cel mai presus de Fire, la Cel mai adânc decât orice adâncime, la Cel Care pe toate de la nefiinţă la fiinţă le-a adus, la realitatea şi distincţia fundamentală între necreat şi creat?

Omul este chemat să redevină cu adevărat "păstor al creaţiei" (Heidegger), iar nu să se raporteze la ea ca "prădător şi pradă" (Olivier Clément), gustând-o în mod păcătos, adică perpetuând păcatul originar. Revelează cuvântul biblic: "Poţi să guşti din toţi pomii grădinii" (*Fac.* 2, 16). Să guşti *euharistic*. Aşa ne-a fost oferită creaţia: să o gustăm euharistic. Toată tradiţia teologică ortodoxă arată că adevărata Teologie, adevărata Ştiinţă, este euharistică. Să guşti din lume lumina şi iubirea divină, să-L guşti pe Dumnezeu Însuşi, întru tainică împărtăşire. Nu să zici, prădând lumea, că o cuceresti. Cuvântul biblic "să guşti viaţa Mea" era cuvântul vechi testamentar ce profeţea cuvântul nou testamentar al jertfei euharistice (*Mat.* 26, 26-28).

Prin mărturia adevărului revelat – "Toate prin Dumnezeu-Cuvântul s-au făcut" şi "Întru Dânsul era viaţa, şi viaţa era lumina oamenilor" – înţelegem că făptura întreagă este răsădită în har de Tatăl prin Cuvântul Său creator şi în comuniunea Duhului Sfânt de viaţă făcător. Temeiul creaţiei este astfel veşnicul har dumnezeiesc, nezidit şi ziditor, tainic şi revelat totodată în raţiunea şi frumuseţea oricărei făpturi. Iar ţărâna din care l-a modelat pe om, împărtăşind-o prin suflul divin cu "chipul" Său, o face templu al Duhului Sfânt, strălucind cu darurile înţelepciunii, cunoştinţei, credinţei, ca şi de cele ale căinţei, lacrimilor, purtării Crucii...

Sf. Maxim Mărturisitorul contemplă harul ca pe "o putere înnăscută, vestind limpede pe Dumnezeu, Care există în toate"[1]. Harul este totdeodată şi distinct, avându-şi sursa în veşnicia lui Dumnezeu, dar şi unit cu natura creată din nimic, oferindu-i acesteia existenţă, sens, sfinţire. Pentru Tradiţia Răsăriteană, nu e de conceput natura fără har. Prin însuşi actul creaţiei, realitatea concretă a lumii reprezintă o sinteză între har şi natură, o unire sacră prin care făptura e susţinută şi călăuzită proniator în suişul ei din desăvârşire în desăvârşire, "în mişcarea spre starea în care «Dumnezeu va fi totul în toate» (*I Cor.* 15, 28)"[2].

În această prezenţă şi revelare vie a lui Dumnezeu în creaţie, prin har, stă fiinţa Tainei, a Sacramentului; şi înţelegem cum, pe de o parte, creaţia întreagă ni se dezvăluie ca o Taină, prin comuniunea ei cu *Logos*-ul în Duhul Sfânt, având o vocaţie, o menire sacramentală, iar, pe de altă parte, cum numai Taina dă valoare autentică creaţiei, o iluminează, o sfinţeşte; cum, spre pildă, elemente ale Creaţiei devin Euharistie, "Cină dumnezeiască", "pâine a vieţii de veci". În Taină se dezvăluie, se cunoaşte şi se simte cum se uneşte necreatul cu creatul, "cele ce se văd, care sunt trecătoare, cu cele ce nu se văd, care sunt veşnice" (*II Cor.* 4, 18), cele trecătoare fiind liber chemate la iluminare şi înveşnicire prin har. Dar în acest caracter universal de Taină al creaţiei divine, omul – conceput în Sfatul Preasfintei Treimi ca operă "după chipul" Său divin – are o investitură şi o menire sacramentală proprie.

Părintele Stăniloae observă că "Părinţii Răsăriteni operează o distincţie, dar nu o separaţie funcţională, între natură şi har. Lumea concretă e pentru ei întotdeauna o totalitate constituită din natură şi har"[3]. Aici se află premisa şi fiinţa Tainei. Doar Taina dezleagă şi luminează existenţa noastră în adevărul şi plenitudinea ei, doar Taina dă valoarea autentică, reală a Creaţiei. Pentru că numai în Taină se uneşte văzutul cu nevăzutul, creatul cu necreatul, vremelnicul cu veşnicul.

Cât de semnificativ e faptul că în rânduiala ortodoxă a Tainei Sfântului Botez începem astfel: preotul suflă de trei ori, în chipul crucii, pe faţa celui chemat la *naşterea din nou de sus*, însemnându-l de trei ori (pe frunte, pe gură şi pe piept) şi zicând la fiecare închinare: "Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit..." (*Molitfelnic*). Chiar în această primă parte liturgică, Biserica pune din capul locului în lumină legătura adâncă a Tainei Botezului – rod şi răsad nou al Întrupării Fiului lui Dumnezeu – cu actul dumnezeiesc creator iniţial în Adam. Lucrul cel dintâi al suflului întreit pe faţa neofitului semnifică şi actualizează insuflarea originară pe faţa protopărintelui după trup (*Fac.* 2, 7), pe care Fiul întrupat al lui Dumnezeu o înnoieşte în ziua Învierii, suflând şi rostind Apostolilor: "Luaţi Duh Sfânt!". Dumnezeu suflă din nou asupra oamenilor, pentru că suflarea dintâi fusese întunecată prin opţiunea liberă pentru păcat, după cum învaţă Sf. Chiril al Ierusalimului în *Catehezele* sale[4]. Şi atunci, şi acum, în zidirea cea din nou, e aceeaşi suflare a harului nemuritor al vieţii Sfintei Treimi, suflul fiind însoţit direct de invocarea: "Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit", adică "mâinile" Tatălui: Fiul şi Duhul Sfânt, precum ne-a tâlcuit Sf. Irineu. Subliniem: e operă a *comuniunii*. Şi, se înţelege, e operă *personală*.

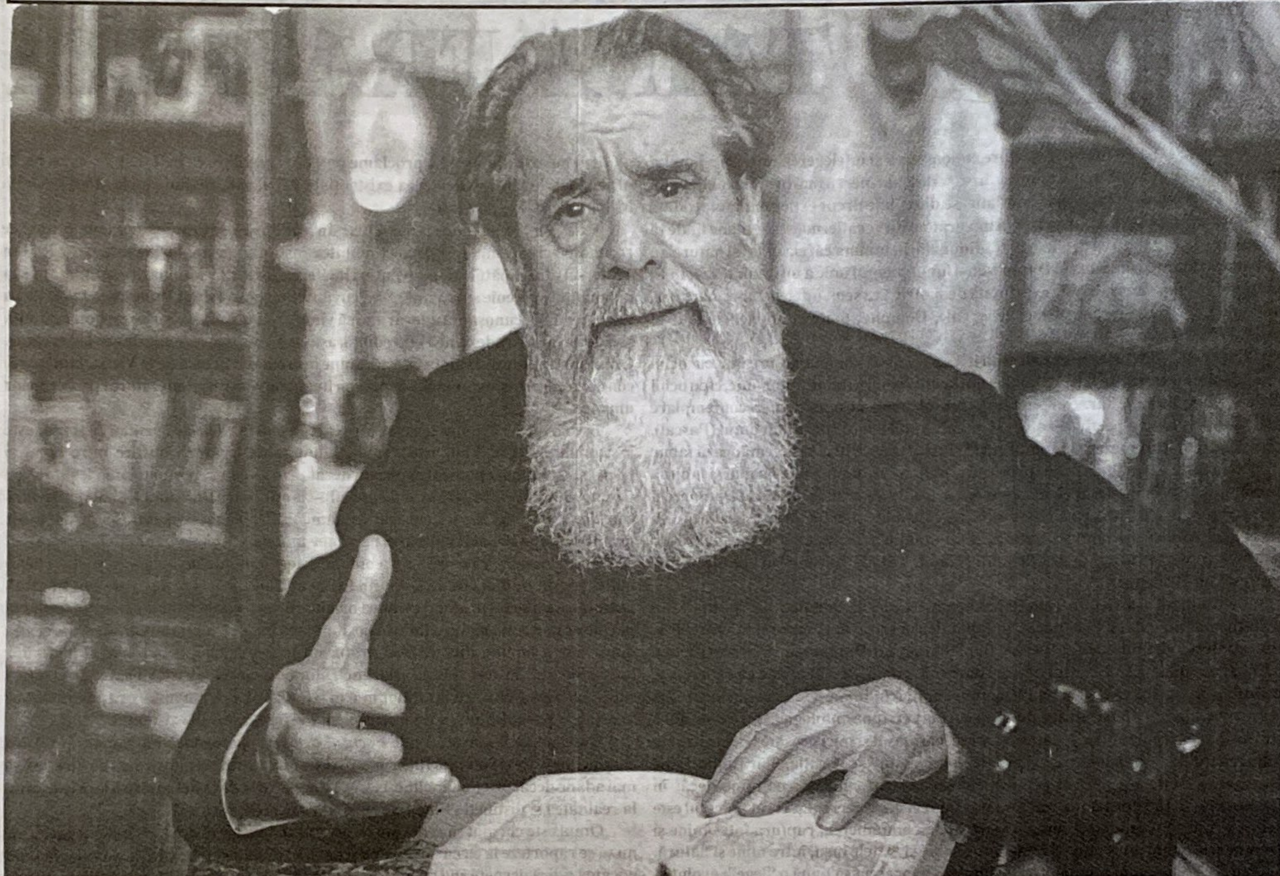
În Botez ne facem părtaşi ca nişte mlădiţe vii răsădite de Tatăl, prin Duhul Sfânt, în trupul lui Hristos. Aici ne şi rugăm, în rânduiala Tainei: "Îl umple, Tată, pe el [pe neofit] de puterea Sfântului Duh, spre unirea cu Hristos" (*Molitfelnic*) – îl umple de Duhul unirii, al *comuniunii* cu Hristos. Ca orice operă divină, şi Botezul, şi toate celelalte sunt *Taine ale comuniunii*, atât pe verticala cât şi pe orizontala existenţei; în chipul Crucii, care prin linia verticală uneşte Cerul cu pământul, iar prin cea orizontală îmbrăţişează lumea – semenii.

Adam a fost creat ca o natură *personală*, părtaş prin har Dumnezeirii celei Una, Care ne împărtăşeşte "energiile personalizate treimic": "Nu se poate vorbi de unitatea divină, de energiile lui Dumnezeu, fără a le atribui imediat Ipostasurilor sau Persoanelor Treimii, adică fără a Le *personaliza treimic*, căci Persoanele Divine califică Fiinţa Divină, viaţa Sa, pe care Ele ne-o dezvăluie şi ne-o comunică în simplitate şi bogăţie"[5]. Şi precum natura divină nu poate fi concepută decât în ipostas, la fel şi Adam a fost creat cu o natură personală, după chipul lui Dumnezeu, Care ni S-a descoperit personal/ipostatic.

În acest sens, referindu-se la crearea omului, Sf. Vasile cel Mare se întreabă şi tâlcuieşte: "Cui a zis Dumnezeu – adică Tatăl – să facem om după chipul şi asemănarea Noastră? Cui altuia dacă nu Aceluia Care este strălucirea slavei Sale, Chipul fiinţei Sale (*Evr.* 1, 3), pecetea propriului Său Ipostas, Chipul Dumnezeului Celui nevăzut (*Col.* 1, 15)"[6]. Tâlc revelator.

(continuare în pag. 8)

1. *Capete despre cunoaşterea lui Dumnezeu*, 49.
2. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1978, p. 9.
3. *Filocalia* rom., vol. 2, ed. 1947, p. 307.
4. Migne, *P.G.*, tom 33, XVII, 12: "Este a doua oară când Dumnezeu suflă asupra oamenilor, pentru că suflarea cea dintâi a fost întunecată prin păcatele cele de bunăvoie".
5. Boris Bobrinskoy, *Le Mystère de la Trinité*, Éditions du Cerf, Paris, 1986, p. 10.
6. Basile de Césarée, *Homélies sur l'Hexaêmeron, Neuvième Homélie*, 88 B, în "Sources chrétiennes" – 26, Éd. du Cerf, Paris, 1949, p. 519.

Deci, dintru început Adam a fost zidit după Chipul Persoanei Fiului din veci al Părintelui ceresc, Fiu Care, la plinirea vremii, S-a întrupat şi S-a arătat nouă în Iisus Hristos – Domnul. De altfel, Sf. Vasile urma Sf. Atanasie cel Mare, pentru care "Fiul Preasfânt al Tatălui, fiind Chipul Tatălui, a venit pe tărâmul nostru pentru a înnoi omul făcut după asemănarea Sa şi a-l regăsi, atunci când era pierdut, luând asupra Sa păcatele lui, precum o spune El Însuşi în Evanghelie: «Am venit ca să găsesc şi să mântuiesc ceea ce era pierdut»". În acelaşi duh, Barnaba, bărbatul apostolic, afirmă: "Iisus Hristos, Care a îndurat patimile pentru sufletul nostru, e Domn al întregii lumi, Căruia Dumnezeu I-a zis la întemeierea lumii: «Să facem pe om după chipul şi asemănarea noastră»"[7].

Astfel, dintru început, făptura umană este reflex, oglindire a Preasfintei Treimi. Cultul divin ortodox evocă făpturile, psalmodiind: "Oglinzi ale frumuseţii Tale, Treime". Dacă toate făpturile, fiecare pe treapta ei, participă într-un anume fel la lucrarea creatoare a Sfintei Treimi, cu atât mai mult omul poartă în el taina Treimii, în proiectul său originar de a fi "după chip", proiect pe care Sf. Apostol Pavel îl numeşte "planul cel din veci", revelat în Hristos Iisus (*Efes.* 3, 11) în plenitudinea asemănării. Acest proiect şi statut originar înseamnă conştiinţa, interioritatea pură, intuiţia adâncă a adevărului uman *în* şi *prin* care ne închinăm lui Dumnezeu în Treime. Subliniem încă o dată: în conştiinţa paternităţii divine supreme, a filiaţiei şi fraternităţii umane, care înseamnă totdeodată adevărata închinare către Dumnezeu, deplina răspundere în faţa lui Dumnezeu şi a Creaţiei. Păcatul a însemnat o "fractură" în circulaţia harului, provocând o slăbire a conştiinţei chipului divin, a comuniunii în ambele sensuri: a filiaţiei divine şi a fraternităţii umane. Moartea în trup va fi proba tragică a istoriei. Totuşi, adâncul alcătuit din harul necreat şi din natura creată e de nedistrus, pentru că "sânul" e divin. "Dumnezeu a pus în vistierii adâncurile" (*Ps. 32*, 7), iar "darurile şi chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi" (*Rom.* 11:29). Or, darul cel mai de preţ al omului, memoria lui ontologică, constă tocmai în ceea ce am numit *filiaţia divină* şi *fraternitatea umană*.

S-a zis, însă, că a privi în adânc înseamnă a privi la obârşie, la origine. De aceea vom apela la Sf. Scriptură însăşi. Cartea neamului după trup al Domnului, genealogia pe care ne-o comunică Sf. Evanghelist Luca, parcurgând înapoi şirul generaţiilor, de la întruparea şi naşterea Domnului Iisus Hristos spre obârşia neamului omenesc, îi evocă pe strămoşi: "Sem, fiul lui Noe, fiul lui Lameh, Matusalem, Enoh, ... apoi Enos, fiul lui Set, fiul lui Adam", iar aici – făcând un salt mai presus de firea creată – revelează: "Adam, fiul lui Dumnezeu" (*Luca* 3, 36-38). Deci, rădăcina lui Adam şi a întregului neam omenesc, după genealogia biblică, este în Fiul lui Dumnezeu. Astfel, în ultima adâncime, omul, chiar din Adam, poartă pecetea chipului divin, pecete personală a Fiului din veci al lui Dumnezeu. Deodată ni se dezvăluie legătura între Iisus Hristos şi Adam, a Cărui rădăcină este Fiul cel veşnic al lui Dumnezeu, Cel Unul Născut "între mai mulţi fraţi", "mai întâi născut decât toată făptura" (*Col.* 1,15). În acest sens, s-a şi văzut în Fiul Etern şi "Chipul etern", precum şi "Cuvântul etern" al Tatălui, iar prin El participarea omului, a întregii umanităţi, la această vocaţie de "Fiu", de "Cuvânt", de "Chip etern" al omului[8]. Iar de aici, şi de Frate Etern.

De aceea, cum observă adânc Părintele Stăniloae, "chiar prin creaţie, Dumnezeu a făcut pe om ca pe un chip al Fiului Său, ca Fiul Său să Se poată face şi Om. Dumnezeu-Tatăl ne iubeşte în Fiul Său pe toţi, pentru că Fiul S-a făcut fratele nostru. Dumnezeu-Fiul ne arată astfel şi El dragostea Sa de Frate suprem. E o noua formă a dragostei lui Dumnezeu faţă de noi. În dragostea Lui de Frate, Fiul face să se reverse dragostea Tatălui pentru noi, şi dragostea Lui faţă de Tatăl, în noi. Tatăl primeşte în noi alţi fii iubitori şi iubiţi, pentru că Fiul Său S-a făcut Fratele iubitor al nostru"[9].

Ontologic, întreaga umanitate îşi are originea harică în Chipul şi Fiul lui Dumnezeu. Şi o are înţeleasă tocmai în acest mod personal de a fi, după Chipul Fiului Părintelui ceresc, deci după Chipul Treimii, adică în comuniune. Persoana e comuniune – şi în Dumnezeu, şi în umanitate. Astfel, observă Părintele Stăniloae: "Fiecare om e ca un fel de chip al Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu, sau o persoană «după Chipul» Tatălui, Care este Fiul şi Cuvântul său, Raţiunea şi Înţelepciunea supremă, având în Sine şi bucuria Duhului"[10].

Fundamental, nu putem concepe existenţa, adevărul ei în Dumnezeu, în umanitate, în toată creaţia, cum s-a mai observat, decât în această "structură funcţională", ca *fiind* şi *manifestându-se* deopotrivă "şi în distincţie, şi în unitate" (Vl. Lossky), "şi în alteritate, şi în comuniune" (J. D. Zizioulas). "Esenţa persoanei" – observă adânc Zizioulas – "rezidă precis în aceea că ea este o revelaţie a adevărului fiinţei, nu ca substanţă sau natură, ci ca mod de existenţă". Iar acest *mod de existenţă* ni se revelează prin faptul că în ea, în taina ei, a persoanei, "alteritatea şi comuniunea nu sunt contradictorii, ci coincid una cu cealaltă. Adevărul comuniunii nu duce la disoluţia diversităţii fiinţelor în vastul ocean al fiinţei, ci la afirmarea alterităţii lor în şi prin iubire"[11]. Iar această structură a conştiinţei de sine a Persoanei în comuniune de iubire a fost împărtăşită originar şi omului, a fost insuflată lui Adam. De aceea, aşa cum s-a evocat, atunci când, în ritualul Tainei Botezului, preotul suflă întreit, în chipul crucii, asupra catehumenului, el actualizează insuflarea originară a actului divin creator al Preasfintei Treimi: insuflare pe care Iisus Hristos o înnoieşte în ziua Învierii, suflând şi zicând Apostolilor: "Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele, iertate le vor fi" (*Ioan* 20, 22).

Mărturia: "Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut" (*Ps. 2*, 7) e într-o relaţie harică, profundă, cu: "Eu am zis: dumnezei sunteţi şi, toţi, fii ai Celui Preaînalt" (*Ps. 81*, 6); şi, după cum se ştie, Mântuitorul întăreşte El Însuşi această revelaţie (*Ioan* 10, 34). O asemenea conştiinţă divin-filială şi fratern-umană rămâne, în adânc, o realitate universal prezentă şi de neşters. Mircea Eliade, din perspectiva sa de istoric al religiilor, sesizează profund: "Rugăciunea cea mai veche şi mai răspândită se adresează Tatălui ceresc"[12].

Legătura harică, fraternă, în şi prin Dumnezeu, este exprimată cu o forţă deosebită în reîntâlnirea Patriarhului Iacov cu fratele său, Esau, după despărţirea lor dureroasă şi îndelungată.

(☛

---

7. *Epistola lui Barnaba*, cap. V, în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, 1. E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1979, p. 118.
8. Christoph von Schönborn, *L'Icône du Christ. Fondements théologiques*, Éd. du Cerf, Paris, 1986, p. 17.
9. *Spiritualitatea ortodoxă*, în *Teologia morală ortodoxă*, vol. 3, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1981, p. 37.
10. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei şi Craiovei, 1987, p. 257.
11. J. D. Zizioulas, *L'Être ecclésial*, Labor et Fides, Genève, 1981, pp. 90 şi 94.
12. *Die Religionen und das Heilige*, Salzburg, 1954, pp. 27 şi 61.

Oferindu-i daruri de împăcare fratelui său, Iacov îi grăiește lui Esau: "De am aflat bunăvoință înaintea ta, primește darurile din mâinile mele, căci, *când am văzut fața ta, parcă aș fi văzut Fața lui Dumnezeu*, așa de binevoitor mi-ai fost" (*Fac.* 33, 10; subl. n). Ne întâmpină aici intuiția unei conștiințe originare. E semnificativă această frază rostită de Patriarhul Iacov. Lui i se revelase viziunea scării, a comuniunii cerului cu pământul, act și semn divin pe care l-a primit ca pe o taină: "Piatra ce și-o pusese căpătâi a pus-o stâlp și a turnat pe vârful ei untdelemn. Iacov a pus locului acela numele *Betel* (Casa lui Dumnezeu)" (*Fac.* 28, 18-19) – simbol și prefigurare sacramentală a Bisericii. Și nu e de omis aici nici mărturia lui Faraon, care spune despre Iosif, fiul Patriarhului Iacov, că "în el este duhul lui Dumnezeu" (*Fac.* 41, 38). Or, se știe că Iosif, vândut de frații săi, îi salvează pe aceștia într-un duh profetic, proniator, mesianic.

Biserica pune în lumină vie, tocmai prin Taina Sfântului Botez, această prezență și lucrare continuă și treptată a Duhului Sfânt în Vechiul și în Noul Testament. Actele evocate aici, ca și altele săvârșite de Patriarhi și de Profeți, sunt pentru conștiința Bisericii prefigurări ale harului, ale Sfintelor Taine, "Legea având umbra bunurilor viitoare" (*Evr.* 10, 1). În acest sens, tot în ritualul Botezului, se luminează o altă prezență și prefigurare a Tainei: "Stăpâne, Doamne Dumnezeul părinților noștri, Care celor ce erau cu Noe în corabie le-ai trimis porumbița având în gură stâlpare de măslin, semnul împăcării și al mântuirii din potop, și mai înainte ai închipuit prin aceasta taina darului și ai dat rodul măslinului spre plinirea Sfintelor Tale Taine; care printr-însul i-ai umplut de Duhul Sfânt, și pe cei ce sunt în har îi faci desăvârșiți "[13].

Plinătatea harului, a Tainei, se înfăptuiește și se descoperă în Hristos. Evanghelia spune: "Cuvântul trup S-a făcut", iar Sf. Apostol Pavel afirmă, ca o Taină a Tainelor: "Mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup" (*1 Tim.* 3, 16) și întru El "locuiește trupește toată plinătatea Dumnezeirii" (*Col.* 2, 9). Aceasta și este ființa Tainei. Astfel trupul, materia, nu numai că nu este "expresie a degradării", sursă a răului, cum se cugeta într-o filosofie idealistă maniheică, ci materia este *parte a Tainei*. "Acesta este Trupul Meu Acesta este Sângele Meu" – spune Hristos. El restaurează și integrează în Sine trupul lumii. Creată de Dumnezeu, materia e menită a-L revela pe Dumnezeu; a revela ceea ce Apostolul exprimă prin cuvintele: "taina voii Sale. [...] iconomia plinirii vremilor, ca toate să fie iarăși unite în Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ, [...] rânduiala Celui ce toate le lucrează potrivit sfatului voii Sale " (*Efes.* 1, 9-11).

Sf. Maxim Mărturisitorul tâlcuiește această viziune în ceea ce și el numește "taina lui Hristos", care este "unirea negrăită și neînțeleasă a dumnezeirii și a omenității într-un singur ipostas", "unirea hotarului [definitului] și a nehotărniciei [indefinitului], a măsurii și a lipsei de măsură, a marginii și a nemărginirii, a Creatorului și a creaturii, a stabilității și a mișcării"[14], a celor văzute și a celor nevăzute. În această unire sacramentală se împlinește profeția revelată în numele *Emanuel* ("Dumnezeu e cu noi"). Aceasta stă la temelia tuturor Tainelor Bisericii: Botez, Mir, Euharistie și celelalte.

Tot Sf. Maxim, tâlcuind textul din *Coloseni* 2, 9: "În Hristos, Care este Dumnezeu și Cuvântul Tatălui, locuiește după ființă toată plinătatea dumnezeirii", adaugă: "Iar în noi locuiește plinătatea Dumnezeirii după har, atunci când adunăm în noi toată virtutea și înțelepciunea, nemailipsindu-ne în nici un chip, după cât e cu putință omului, nimic din imitarea adevărată a Modelului... Prin strădania noastră, să locuiască și în noi plinătatea dumnezeirii, alcătuită din diferite vederi sau contemplații duhovnicești"[15].

În același duh, Mitropolitul Daniel observă judicios: "Întrucât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om, El a dat tuturor oamenilor puterea de a se face fii ai lui Dumnezeu". Și citând din *Evanghelia după Ioan*: "Celor ce L-au primit, care cred în Numele Lui, le-a dat puterea să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut" (1, 12-13), adaugă: "Prin urmare, toți oamenii care Îl primesc pe Hristos sunt *frați și surori ai lui Hristos*, nu pe baza unei înrudiri biologice, ci a adopțiunii divine prin har"[16]. În același sens (dar și în cel de la *Luca* 3, 36-38, evocat mai înainte) spune și Sf. Apostol Pavel (cf. *Fapte* 17, 29) că noi suntem "neamul lui Dumnezeu".

O dată cu *înrudirea de sânge*, mai presus, mai adâncă, e *rudenia de duh*. Din întruparea Fiului lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria se naște taina înrudirii duhovnicești, sacramentul fratelui, al fraților duhovnicești.

Se înțelege, Fratele suprem este Hristos. El este Taina fundamentală, Capul Bisericii, Mirele creației; din El, "Cel întâi născut între mai mulți frați", se instituie fraternitatea umană, *Taina Fratelui*. În Hristos, prin rădăcina Hristos, prin tulpina Hristos ("Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele"), omul, în menirea lui absolută, e o taină, un sacrament. În acest sens, Sf. Petru vorbește de *homo cordis absconditus*, "omul tainic al inimii" (*I Petru* 3, 4), iar Sf. Pavel de "viața noastră ascunsă cu Hristos în Dumnezeu" (*Col.* 3, 3).

Iisus Hristos este, așadar, Taina/Sacramentul mai presus de toate, revelând "dumnezeirea în trup" ("Cuvântul trup S-a făcut" – *Ioan* 1, 14; "Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul " – *I Tim.* 3, 16; "întru El locuiește trupește toată plinătatea Dumnezeirii" – *Col.* 2, 9), iar Întruparea Domnului e centrul, sensul și scopul lumii. "Toate cele create se cer după unirea cu necreatul"[17].

Materia, care se definește tocmai prin condițiile timpului și spațiului, este deci creație (nu poate fi concepută astfel), operă divină, iar dumnezeirea și puterea se revelează în ea (cf. *Rom.* 1, 20). Prin ea, noi am văzut slava Unicului Fiu al lui Dumnezeu "plin de har și de adevăr" (*Ioan* 1, 14) și, prin acest act de instituire a Tainei, El ni s-a făcut *Emanuel* – "Dumnezeu cu noi". Din El se împărtășește Taina în lume, în frații Săi.

Se înțelege, cea dintâi și negrăită părtașă a acestei Taine este însăși "Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, pururea Fecioară Maria", Maica Domnului, despre care Sf. Grigorie Palama spune că "este, ea singură, hotar între firea creată și cea necreată, și toți câți Îl cunosc vor ști că în ea S-a sălășluit Cel fără de sălaș, și toți cei ce-L laudă pe Domnul, după Domnul o vor lăuda pe ea. Și este dăruitoare a bunătăților celor viitoare, și este pricină a darurilor date înainte de ea, ca și a marilor bunătăți date după ea"[18]. Biserica o contemplă astfel: "Tu es devenue, Marie, un encensoir d'or, le vase très pur de l'indivisible Trinité ... C'est toi que l'Esprit très Saint, en te couvrant de Son ombre, a révélée comme la Mère de Dieu"[19]. Împreună cu ea, noi

(continuare în pag. 10)

13. *Aghiasmatar*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 19. *Cf.* și *Rituel du baptême*, Diaconie Apostolique, Roma, 1990, p. 61.
14. *Răspunsuri către Talasie*, 60, în *Filocalia* rom., vol. 3, ed. 1948, pp. 325 și 327.
15. *Capete gnostice*, suta a 2-a, cap. 21, în *Filocalia* rom., vol. 2, ed. cit., p. 187.
16. "Le Sacrament du frère", în revista *Contacts*, 2/1994, p. 125 (subl. n.).
17. Cf. *Filocalia* rom., vol. 3, ed. cit., p. 327, nota 1.
18. Omilia 14: *La Buna Vestire a Maicii Domnului*, în *Omilii*, vol. 1, Editura Anastasia, București, 2000, p. 205.
19. *Livre des prières orthodoxes*, Paix, 1996, pp. 208-209.

toți suntem meniți a ne împărtăși de acest dar al filiației divine, ca frați. În acest sens, rugăciunea centrală pe care ne învață Domnul Însuși să o rostim este "Tatăl nostru" – rugăciune esențială și atotcuprinzătoare, instituind adopțiunea filială, darul și chemarea de a-I fi Tatălui fii prin Fiul Său și frați ai Acestuia, dar cu condiția ca noi înșine să vedem în toți semenii noștri tot atâția fii ai Părintelui Ceresc și tot atâția frați ai dumnezeiescului Său Fiu. Căci Iisus Hristos, subliniem încă o dată, prin Taina Întrupării Sale de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, instituie rudenia cea după Duh sau spirituală. Acesta este sensul cuvintelor Sale și atunci când, privind pe cei ce ședeau în jurul Lui, a zis: "Iată mama Mea și frații Mei! Că oricine va face voia lui Dumnezeu, acesta este fratele Meu și sora Mea și mama Mea" (*Marcu* 3, 34-35). Și se înțelege că cea dintâi care a făcut voia Tatălui a fost Maica Domnului: "Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!" (*Luca* 1, 38), *Fiat*-ul ei fiindu-ne tuturor pildă și mărturie.

În Duh se realizează, propriu-zis, rudenia adevărată. Rudenia întemeiată pe sânge a putut duce la uciderea fratelui de către frate, pe când rudenia cea după Duh, instituită în "Adam cel de pe urmă cu duh de viață dătător" (*I Cor.* 15, 45), e plinătate a vieții și nemurire. La începutul slujirii Lui mesianice, Noul Adam evocă textul profetic: "Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor, [...] să propovăduiesc robilor dezrobirea " (*Luca* 4, 18). Dar, pentru această dezrobire, a luat El Însuși chipul robului. Este în aceasta cea mai adâncă mărturie a fraternității, a tainei fratelui, după cum tâlcuiește Zizioulas: "Întrucât Fiul lui Dumnezeu a ieșit în întâmpinarea celuilalt, a creației Sale, golindu-Se pe Sine Însuși prin kenoza (smerenia) Întrupării, calea kenotică (a smereniei) este singura cuvenită creștinului în comuniunea sa cu celălalt – fie Dumnezeu, fie aproapele"[20].

Trebuie să iei chipul robiei Lui, făcându-te rob celuilalt: aceasta este calea *răscumpărării*. Dar în acest scop Hristos nu plătește vreun preț, în sens lumesc. Cel ce Se face rob după voie, nu încetează să fie Împărat după fire. În Taina Întrupării se regăsește Taina Împărăției, a lui Dumnezeu ca Împărat. Ca Împărat, bunăoară, izgonește Iisus Hristos demonii. Evanghelia ne spune că "duhurile necurate, când Îl vedeau, cădeau înaintea Lui și strigau: «Tu ești Fiul lui Dumnezeu!»" (*Marcu* 3, 11). Cărturarii și fariseii din Ierusalim ziceau că "cu domnul demonilor alungă demonii" (*Marcu* 3, 22), dar Iisus Hristos, răspunzându-le, descoperă: "Orice împărăție care se dezbină în sine se pustiește Dacă satana scoate pe satana, s-a dezbinat în sine; dar atunci cum va dăinui împărăția lui?! Și dacă Eu scot pe demoni cu Beelzebul [căpetenia deminilor], feciorii voștri cu cine îi scot? Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu" (*Matei* 12, 28). În însuși faptul Întrupării Fiului lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria intră și se arată în lume Împărăția lui Dumnezeu, fundamentul tainic al mântuirii, al răscumpărării, prin care "stăpânitorul acestei lumi a fost judecat" (*Ioan* 16, 11). Aceasta o și spune Iisus, Cel ce poate mărturisi, ca Fiu al Dumnezeu: "Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer" (*Luca* 10, 18). Și, de sesizat, Domnul adaugă acest grav cuvânt: "Adevăr grăiesc vouă că toate vor fi iertate fiilor oamenilor, păcatelr și hulele câte vor fi hulit. Dar cine va huli împotriva Duhului Sfânt nu are iertare în veac, ci este vinovat de osânda veșnică". Iar această osândă teribilă era pentru că ziceau: "Are duh necurat" (*Marcu* 3, 28-30). În ultima adâncime, în acesta constă ceea ce se numește *păcatul împotriva Duhului Sfânt*: a nu recunoaște taina iubirii ca taină a iubirii fratelui, trimiterea de către Tatăl a Fiului ca să-Și mântuiască frații. Acesta este păcatul capital, fundamental: "a nu crede în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu" (*Ioan* 3, 18). Și, încă mai complet spus: "Orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu; și orice duh care nu-L mărturisește pe Iisus Hristos nu este de la Dumnezeu..." (*I Ioan* 4, 2-3). În această venire a Fiului Său pentru noi Îl recunoaștem pe Dumnezeu, în această taină Îl contemplăm ca iubire. Și numai în iubirea Lui față de tot omul, în care El vede pe fratele Său, este oferită mântuirea lumii.

Nici o virtute nu e mântuitoare fără taină. Cât de revelatoare este, în acest sens, și starea celor cinci fecioare (altminteri virtuoase) care s-au aflat la ușa închisă, auzind cuvântul Mirelui: *uk oida imas* – tradus etimologic: "Nu-Mi recunosc Chipul Meu în voi" (*Matei* 25, 12). Nimeni nu este mai cast decât Iisus Hristos, dar castitatea Lui e castitatea Mirelui, castitatea iubirii, a ofrandei pure pentru a lua parte la nunta Mielului, pentru a intra în "cortul lui Dumnezeu cu oamenii" (*Apoc.* 21, 3-9). Semnificativ e faptul că același cuvânt apare în: "Nu-Mi recunosc Chipul Meu în voi, lucrători ai nedreptății" (*Luca* 13, 25-27). Fie că te izolezi prin fărădelege, prin nedreptate, fie că e vorba de o virtute sterilă, cum e castitatea în sine (pentru ea însăși), unele ca acestea te închid în bezna fără de candelă din tine, te țin departe de Împărăția Luminii și a Iubirii.

Evanghelia Judecății face parte din același grup cu parabola celor zece fecioare și cu cea a talanților. Cu certitudine, "cel ce a ascuns talantul în pământ" (*Matei* 25, 25) este "chipul nerodirii în iubire", al acțiunii neîmplinite în har. Dar culminant-revelatoare este, în acest sens, Evanghelia Judecății. Esența ei, firește, ne este revelată tocmai ca taină, ca sacrament: "Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut [darurile iubirii] unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut" (*Matei* 25, 40). Și dimpotrivă: "Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut" (*Matei* 25, 45). Aceasta e ființa tainei: a-L vedea pe Hristos în cel care, zidit după Chipul Lui, afirmă și revelează acest Chip; a-l hrăni pe cel flămând, a-i da să bea celui însetat, a-l îmbrăca pe cel gol, a-l adăposti pe cel pribeag, a-l cerceta pe cel din spital sau pe cel din întemniță... Și toate acestea trăind adânc în conștiința că El Însuși, Hristos, ni S-a oferit ca taină dătătoare de viață: "Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pîinea aceasta viu va fi în veci" (*Ioan* 6, 51). Unind în comuniune sacră cuvintele din Evanghelia Judecății cu cele din această Evanghelie a Euharistiei, trebuie să înțelegem *legătura de nedesfăcut dintre Taina Euharistică și Taina Fratelui*. Pâinea cu care-ți hrănești fratele în numele lui Hristos devine pâine euharistică. Ori de câte ori o dăruiești, auzi cuvântul: "Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut". Hrănind pe aproapele – frate al lui Hristos – te împărtășești cu Hristos. Iar acest frate este orice semen al tău, oricine poartă în adânc moștenirea Chipului Fiului lui Dumnezeu. Iisus Hristos a recunoscut și a mărturisit aceasta în atâtea exemplare umane, dincolo de hotarele spirituale sau geografice ale lui Israel. Despre sutașul roman, care vedea în sluga lui un frate, El a spus: "La nimeni în Israel nu am găsit atâta credință!" (*Matei* 8, 10). Iar credința lui, se înțelege de la sine, era cea în virtutea căreia recunoștea și mărturisea pe Dumnezeu în Hristos. La fel și cu femeia cananeancă, sau cu samarineanul vindecat de lepră – care, tocmai în actul recunoștinței, dezvăluia taina re-cunoașterii. Cred că nu putem să nu vedem, în toate aceste exemple sau mărturii evocate aici, și metode ale *pedagogiei divine*; ele făceau parte din deschiderea ochilor duhovnicești ai Apostolilor și ai noștri către taina comuniunii sacramentale a neamurilor, a frățietății din și dintre neamuri. În ziua Cincizecimii, Apostolii toți erau o mărturie și o împărtășire a tainei către neamuri.

Un tâlc cel puțin la fel de evident exprimat ne oferă, pe lângă chemarea lui Cornelie sutașul, și descoperirea oferită Apostolului Petru. Pe "o față mare de pânză legată în patru colțuri, lăsându-se pe pământ [...] erau toate dobitoacele cu patru picioare și târâtoarele pământului și păsările cerului. Și glas a fost către el: «Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă!»" (*Fapte* 10, 11-13). Unele traduceri variază: în textul ecumenic al Bibliei citim *tue*, deci "ucide", dar în textul originar grecesc este cuvântul *thuson*, adică "jertfește". Opera mântuirii, în plinătatea ei, înseamnă întrupare, jertfă, înviere: "Dintr-un sânge a făcut Dumnezeu tot neamul omenesc" (*Fapte* 17, 26); din unicul sânge al jertfei lui Hristos cel înviat se mântuie tot neamul omenesc și, o dată cu el, întreaga Fire (*Rom.* 8, 21)[21]. Hristos a rostit pe cruce, către Părintele ceresc, cuvântul mântuitor: "Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac" (*Luca* 23, 34). *Iartă-i*, deci *vindecă-i*. În Evanghelie *iertarea* înseamnă *vindecare* (*Matei* 9, 5-7), adică *mântuire*.

Toate Tainele Bisericii pun în lumină, în primul rând, omul, deci fratele, pentru care se săvârșesc Tainele. Iar scopul esențial al Întrupării îl reprezintă, înainte de toate, omul, pentru că Fiul lui Dumnezeu "pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire" S-a întrupat. Și în noi toți El vede frați, cum Însuși vestește: "«Iată mama Ta și frații Tăi și surorile Tale sunt afară. Te caută». Și, răspunzând lor, le-a zis: «Cine este mama Mea și frații Mei?». Și privind pe cei ce ședeau în jurul Lui, a zis: «Iată mama Mea și frații Mei! Că oricine va face voia lui Dumnezeu, acesta este fratele Meu și sora Mea și mama Mea»" (*Marcu* 3, 32-35). E limpede că aici Iisus descoperă și instituie, în Maica Domnului și în orice persoană umană, în măsura deschiderii ei către voia lui Dumnezeu, o Taină. În acest înțeles, Biserica, plecând de la cuvântul îngerului: "Bucură-te cea plină de har" și "Duhul Domnului va fi peste tine", o preacinstește pe Maica Fecioară drept "sălaș al Înțelepciunii lui Dumnezeu", "dătătoarea bunătății dumnezeiești", "raza luminii celei neapuse", "fulger care luminezi sufletele", "pridvor al Cinei celei de taină"; și toți cei ce se încorporează în Trupul lui Hristos, prin Sfintele Taine, sunt chemați să devină "templu al Dumnezeului Celui Viu" (*II Cor.* 6, 16). Atunci, a nu recunoaște fundamental în orice semen pecetea Chipului lui Dumnezeu prin suflarea cea dintâi, ca și prin Tainele Întrupării, a nu recunoaște pe om ca frate, e un păcat împotriva Duhului Sfânt. De aceea și rugăciunea "Tatăl nostru" semnifică – precum s-a spus – paternitatea divină, filiația divină și fraternitatea general-umană.

Recapitulând, păcatul stă tocmai în ruptura mistică, în despărțirea de Dumnezeu și, prin aceasta, și de semeni. Păcatul afectează circulația harului, prin schimbarea sensului gravitației de la Dumnezeu către eu, de la spirit către materie, de la suflet către trup. În păcat, după cum s-a observat, nu cazi din brațele lui Dumnezeu, dar te închizi în tine ca într-un mormânt; orice întoarcere în egoismul propriu, indiferent de rațiunile ei, este o întoarcere în moarte. Nici o virtute nu poate înlocui deschiderea către celălalt, iubirea de frate. Adânc semnificativă în privința aceasta este parabola celor zece fecioare. Grea și vrednică de cinstire este castitatea, fecioria. Dar fecioria nu e scop în sine și nu e mântuitoare prin ea însăși. Fără lumina candelei aprinse a iubirii poți auzi la ușa închisă cuvântul Mirelui: "Nu vă cunosc pe voi!". Cuvânt de o șocantă antinomie: cum, Doamne, Tu, Ziditorule, nu ne cunoști pe noi?! Supusă însă analizei etimologice și semantice, expresia *uk oida imas* se tălmăcește mai exact prin: "Nu-Mi recunosc Chipul Meu în voi!". Numai cînd vezi în fiecare semen pe Hristos, când trăiești relația cu el ca pe o Taină, când nu te lepezi și nu te scârbești nici de cel flămând, nici de cel însetat, nici de cel gol, nici de cel străin și fără adăpost, nici de cel bolnav de orice fel de boală, nici de cel întemnițat, indiferent de ce fel de păcate ar fi învinuit acela – numai atunci te împărtășești din Taina lui Hristos și devii tu însuți un sacrament, iar Mirele îți deschide ușa Împărăției. Numai așa poți trăi plenar Taina Euharistiei, sub puterea căreia, prin trup și în trup, te faci părtaș al comuniunii sfinte, al învierii și al veșniciei. Precum rostește Sf. Simeon Noul Teolog: "Cel ce participă la aceste haruri dumnezeiești și îndumnezeitoare desigur că nu mai e singur, ci este cu Tine, Hristoase, Lumină a Soarelui întreit ce luminează lumea. Așadar, pentru ca să nu mai fiu singur, despărțit de Tine, izvor al vieții, de Tine, sufletul, viața și bucuria mea, de Tine, Mântuitorul lumii, mă apropii astfel, rugându-Te cu lacrimi și cu inima zdrobită: Dă-mi să fiu iertat de păcatele mele și să mă împărtășesc fără de osândă din Sfintele Tale Taine preacurate și de viață dătătoare"[22]. Cât de revelator este că, real, Împărăția se deschide ca o nuntă și ca o masă: "Iar voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea pe care, venind și bătând, stăpânul le va afla veghind! Adevărat zic vouă că se va încinge și le va pune la masă și, apropiindu-se, le va sluji" (*Luca* 12, 36-37)!

Taina fratelui are o deschidere tot atât de universală ca și universalitatea chipului lui Dumnezeu în noi. Jertfa lui Hristos, sângele Lui, al Legii celei noi, se varsă pentru mulți, pentru toți. Pe Cruce, Hristos e răstignit între doi vinovați, din care unul hulește, unul se căiește. La Crucea Lui sunt de față Mama Lui, ucenicul iubit, mironosițele, israeliți, dar și romani, prozeliți, elini care veniseră să-L vadă Pentru toți, Iisus rostește: "Părinte, iartă-i, că nu știu ce fac". Iertarea pe care o dă El e universală, către toți cei de față, de orice neam ar fi ei. Iertarea, vindecarea, mântuirea se află în legătură inseparabilă cu ontologia tainică a fraternității umane.

(Sinteză a unor predici și conferințe mai vechi, în franceză și în română, acest text este unul dintre ultimele pregătite pentru tipar de Părintele Galeriu)

---

20. În *Contacts. Revue française de l'orthodoxie*, 166, p. 114.

21. Legalismul Vechiului Testament separa purul de impur. În ordinea harului, jertfa suprimă toate barierele: avându-L pe Hristos ca frate suprem, ne înfrățim, prin El, cu orice semen al nostru, în care recunoaștem necondiționat "chipul" lui Dumnezeu, dincolo de orice determinări sau conjuncturi. E poate interesant să citim aici mărturia unui Martin Buber: "Depuis ma jeunesse, je ressens Jésus comme mon grand frère. Que la chrétienté l'ait vu et le voit comme Dieu et Sauveur est un fait qui m'a toujours paru de la plus haute gravité, un fait que je dois chercher à comprendre, pour mois-même, et pour lui-même. Mon propre rapport fraternel à lui n'a pas cessé de se renforcer et de se purifier, et je le regarde aujourd'hui avec plus d'acuité et de finesse que jamais. Je suis plus sûr que jamais qu'il lui revient une place importante dans l'histoire de la foi d'Israël, et que cette place ne peut être circonscrite par aucune catégorie habituelle" (*apud* H. Wandenfels, *Manuel de théologie fondamentale*, Éd. du Cerf, Paris, 1997, p. 330).

22. *Livre des prières orthodoxes*, ed. cit., p. 159.

AMĂGIRI & DEZAMĂGIRI

(urmare din numărul trecut)

Marginalii la relaţiile politice româno-americane (XV)

În problema pericolului reprezentat de expansiunea comunistă după victoria în cel de al doilea război mondial, nu numai în ţările ocupate de armata roşie, dar şi în statele din "lumea liberă" administraţia Truman (1945-1953) a avut de luptat, în primul rând, cu moştenirea Roosevelt: masiva infiltrare marxistă în toate instituţiile guvernamentale, la toate nivelele. O primă categorie de "partizani" comunişti care activau în Statele Unite era alcătuită din agenţii aflaţi direct în slujba Kremlinului (cazul lui Alger Hiss, înalt funcţionar în Departamentul de Stat, ca şi cel al lui Michael Withney Straight, "negrul" lui Roosevelt, *his speechwriter*, cel care-i scria discursurile, sunt elocvente în acest sens). O a doua categorie era alcătuită din demnitarii formaţi în spiritul gândirii politice rooseveltiene, pentru care apropierea până la identificare cu interesele sovietice constituia premiza fundamentală, dogma capitală a politicii externe americane (ambasadorul Statelor Unite la Moscova, Averell Harriman, a fost exponentul fidel al acestei orientări şi mentalităţi). Şi, în sfârşit, cea de a treia categorie, cea mai numeroasă, formată din intelectualii inoculaţi cu ideologia marxistă, dominantă în cele mai multe universităţi americane.

Măsurile adoptate de Statele Unite în faţa expansiunii comuniste şi imperialismului sovietic au fost însă de natură strict defensivă. Nevând un răspuns convingător la "oferta" sovietică, atât "doctrina Truman", cât şi "planul Marshall" au constituit soluţii menite doar să stăvilească efectele agresivităţii comuniste, dar nu să-i şi desfiinţeze temeiurile ideologice. O atitudine deloc dătătoare de speranţe pentru viitorul popoarelor aflate sub ocupaţia Uniunii Sovietice, care a primit şi o denumire: *containment*. Termenul exprimă realitatea din raportul dintre Est şi Vest la data la care a fost creat şi are înţelesul de "oprire", "ţinere pe loc a unui inamic".

Teoreticianul politicii de *containment* pe care Casa Albă a adoptat-o în relaţiile cu Uniunea Sovietică a fost elaborată de George Frost Kennan, diplomat cu vechi state de serviciu în Departamentul de Stat. În esenţă, conceptul de *containment* are ca finalitate menţinerea unui *status quo* în Europa şi Asia, evitându-se orice acţiuni militare. Cât priveşte îngrădirea influenţei sovietice, ea urma să se realizeze printr-un sistem de pacte defensive cu clauze militare în cazul unei agresiuni sovietice (NATO, SEATO, CENTO). Dar măsura îngrijorării americane cu privire la primejdia comunistă, cât şi necesitatea unor acţiuni urgente pentru a întâmpina această primejdie, este dată de Raportul-Rezoluţie al Consiliului Naţional de Securitate al Statelor Unite Nr. 7, din 30 martie 1948. Documentul dovedeşte că guvernul american a devenit conştient de pericolul expansionismului şi imperialismului rusesc, cât şi de primejdia pe care o reprezenta comunismul intern, o adevărată coloană a cincea, căreia trebuia să i se facă faţă urgent. Părţi importante ale acestui document sunt reproduse de Nicolae Baciu în lucrarea sa *Yalta şi crucificarea României*, din care extragem următoarele pasaje (documentul este clasificat "ultrasecret" şi poartă denumirea: "Poziţia Statelor Unite privind comunismul mondial dirijat de U.R.S.S.":

"1. În afară de problema relaţiilor cu Uniunea Sovietică, guvernul de la Washington trebuie să aibă în vedere raporturile acestei ţări cu mişcarea comunistă internaţională. Raportul Consiliului Naţional de Securitate Nr. 7, pregătit de membrii acestui Consiliu, după consultarea reprezentanţilor Armatei, Marinei, Aviaţiei, Departamentului de Stat, National Security Board şi C.I.A., reprezintă primul efort făcut de guvern pentru a examina în ansamblu şi în profunzime aceste probleme. Acest document este semnificativ în premiza ce o pune privind solidaritatea mişcării comuniste internaţionale, în ceea ce priveşte China şi în faptul că acest document arată că pericolul comunismului intern este tot atât de important ca şi ameninţarea comunismului extern".

În continuare, documentul detaliează măsurile imediate ce trebuie luate pe plan intern: întărirea potenţialului militar al Statelor Unite, eventuala instituire a unui serviciu militar obligatoriu, refacerea industriei de armament, superioritarea atomică, suprimarea partidului comunist american. De asemenea mobilizarea civilă şi de stat pentru o viguroasă campanie de informare, în scopul de a asigura suportul bipartit în politica externă a Americii.

Pentru noi însă mai importante sunt măsurile preconizate a fi luate pe plan extern. Din rândul acestora cităm:

"1. Contraofensiva noastră trebuie să acorde prioritate Europei de Apus, fără a fi neglijate celelalte ţări ale Europei şi Orientului Mijlociu". Aşadar, România şi celelalte ţări în curs de sovietizare pe planul al doilea. Şi când te gândeşti că în 1948 românii trăiau cu speranţa că *Vin americanii!*

"2. Accelerarea Planului Marshall" şi "3. Promovarea viguroasă a uniunii ţărilor din Europa de Apus". Aşadar, toate eforturile pentru a nu pierde şi Europa de Apus. Nici un gând pentru popoarele captive.

Începând cu punctul 7 al Raportului Rezoluţie, conţinutul documentului devine însă deosebit de interesant şi instructiv pentru noi, românii:

"7. Intensificarea programului anticomunist la Radio". Aşadar, în martie 1948, americanii hotărau "intensificarea programului anticomunist" la acelaşi "Radio" de la care, cu numai patru ani în urmă, în martie 1944, fostul ambasador al României la Washington, Citta Davilla, devenit în anii războiului agent al serviciilor de propagandă americane, îndemna ostaşii români care luptau pe frontul de răsărit să dezerteze la ruşi. Dar în legătură cu această răsucire cu 180 de grade a guvernului american, să-l ascultăm din nou pe Nicolae Baciu (capitolul "Românii din străinătate în timpul războiului" din cartea citată):

"Voi sublinia imediat că majoritatea absolută a românilor din afară au manifestat sentimente româneşti şi, chiar dacă erau contra lui Antonescu sau a războiului dus de el, nu au atacat niciodată Ţara şi interesele ei. Mulţi au justificat războiul de legitimă apărare a României dus împotriva ruşilor, cum a făcut maiorul Iliescu, în Anglia.

Mari speranţe se puteau pune în Citta Davilla, fost ambasador la Washington, personalitate cu înalte relaţii. El păstrase legăturile de prietenie cu diplomaţii de peste Ocean. Se vorbea despre relaţiile strânse pe care le avea Grew, fostul ambasador american la Tokio, precum şi cu A. Berle, ambii colaboratori ai lui Roosevelt, în timpul războiului. Davilla era în măsură să ştie multe. Dar acest aristocrat, român de origine, în loc să justifice în faţa americanilor războiul de legitimă apărare a României contra ruşilor, explicând şi apărând drepturile ţării sale, s-a pus trup şi suflet în slujba intereselor ruseşti. El a cerut prin radio trupelor române să se revolte contra ofiţerilor, contra guvernului, justificând pretenţiile ruseşti asupra pământului sfânt, strămoşesc, al Basarabiei şi Bucovinei. Am găsit, printre documentele consultate, un text care fusese dat în emisie şi, cu toată repulsia ce mi-o produce, îl reproduc totuşi, tocmai pentru a înfiera odioasa purtare a acestui «os de domn» român. Iată un extras din mesajul adresat la 11 mai 1944 poporului român, exprimând întreaga abjecţie a autorului:

«V-am spus în emisiunile mele precedente, de la Vocea Americii, că ruşii nu sunt imperialişti şi că afirmaţiile agenţilor nazişti de la Bucureşti, că Rusia intenţionează să anexeze România şi Balcanii, nu sunt decât minciuni obişnuite ale propagandei nemţeşti. Acum cunoaşteţi declaraţia oficială făcută de d-l Molotov, prin care independenţa şi securitatea structurii sale interne (sic) este asigurată. Dar bineînţeles că ei, ruşii, se aşteaptă ca România să se opună cu armele nemţilor, şi ca România de mâine să fie cu adevărat democratică şi prietenoasă faţă de Uniunea Sovietică».

Şi după ce acest aristocrat român se recomandă ca unul ce a semnat, ca ambasador, protocolul cu Litvinov privind definiţia agresorului, continuă:

«Care trebuie să fie deci regimul din România de mâine? Vă voi reaminti că, după primul război mondial, în care monarhiile reacţionare s-au prăbuşit, un val de democraţie şi socialism s-a întins asupra Europei. Masele asuprite şi-au cerut drepturile. Vranghel şi Kornilov nu au putut împiedica revoluţia rusească. În ţara noastră, reforma agrară şi votul universal au fost acordate ca să se evite revoluţia. Dar, după aceea, aristocraţia politică a reuşit să ia cu o mână ceea ce fusese forţată să dea cu alta. Sistemul lor a fost păstrat prin alegeri făcute sub supravegherea poliţiei. Şi în aceasta au fost întotdeauna sprijiniţi de Coroană. O profundă schimbare socială şi economică este inevitabilă în România după război. Antonescu nu poate – este exclus – să ia vreo acţiune contra Nemţilor. Acum este momentul pentru dinastia Hohenzollernilor să dovedească că a devenit o dinastie cu adevărat românească. Poporul român a suferit destul de pe urma ei în ultimul sfert de veac".

Şi Nicolae Baciu încheie prezentarea acestui personaj profund reprobabil cu următoarele consideraţii: "Acest personaj abject, ce preconiza revoluţia rusească în România şi denunţa Dinastia, cere ofiţerilor şi Regelui Mihai să pună mâna pe arme şi să se ridice contra lui Antonescu". Dacă ofiţerii români (cu câteva excepţii, ale căror acţiuni au fost acte de înaltă trădare au respins această josnică propunere, Regele Mihai din păcate, i-a dat curs.

Pentru ţara noastră, mult mai interesant este însă Punctul 8 din Raportul Rezoluţiei Consiliului Naţional de Securitate al Statelor Unite, care sună astfel: "Formularea unui program coordonat de ajutorare a mişcărilor de rezistenţă, atât în spatele cortinei de fier, cât şi în URSS, la timpul oportun". Aşadar, ajutorul american pentru mişcările de rezistenţă urma să se producă la "timpul potrivit". Or, la data la care Consiliul Naţional de Securitate al Statelor Unite lua în calcul oportunitatea sprijinirii rezistenţei anticomuniste, în România, în toate provinciile, acţionau grupuri de rezistenţă armată care purtau un adevărat război cu regimentele de Securitate trimise împotriva lor. Dar nu numai atât. Pretutindeni în ţară se constituiau, spontan, organizaţii subversive cu caracter anticomunist şi antisovietic, pregătite să acţioneze alături de trupele eliberatoare americane, aşteptate să apară de pe o zi pe alta. Dimensiunile acestei mişcări de rezistenţă la nivel naţional, alimentată de convingerea că un conflict Est-Vest este iminent, sunt impresionante. Dar la fel de impresionant a fost şi răspunsul autorităţilor comuniste. Conform *Istoriei României în date*, în perioada 1948-1953, 60428 de persoane au suferit condamnări politice pentru "delict de uneltire contra ordinii sociale" (celebrul articol 209 din Codul Penal).

Dacă însă rezistenţa anticomunistă din Europa de Est nu s-a soldat decât cu consecinţe tragice pentru popoarele care s-au angajat într-o luptă inegală cu colosul bolşevic, pentru Occident ea a fost cum nu se poate mai binevenită, contribuind substanţial la politica de *containment* – "ţinerea pe loc a unui inamic" – în momentele în care Statele Unite nu erau pregătite pentru o confruntare cu Uniunea Sovietică. O realitate pe care administraţia Truman nu se sfieşte să o recunoască într-un al doilea document scos la iveală de Nicolae Baciu din arhivele americane, din conţinutul căruia cităm pasajele cele mai semnificative (documentul este intitulat "Politica Statelor Unite faţă de ţările satelite sovietice din Răsăritul Europei" şi poartă data de 14 septembrie 1948):

"...Astăzi Stalin e pe punctul de a realiza ceea ce Hitler încercase în zadar. Lumea sovietică se întinde azi de la Elba şi Adriatică până în Manciuria, cuprinzând o cincime din suprafaţa globului (...) Dată fiind natura comunismului mondial dirijat de Moscova, a succeselor deja obţinute şi ameninţării cu noi succese în viitorul apropiat, o politică defensivă nu poate fi considerată valabilă pentru a opri expansiunea comunismului şi a convinge Kremlinul să renunţe la scopurile sale agresive. O politică defensivă puternică peste tot nu este bună, fiindcă vom fi slabi peste tot. Ea lasă iniţiativa Kremlinului, permiţându-i să-şi aleagă timpul şi locul unde să lovească; să-şi aleagă momentul pentru a da înapoi şi a face alte diversiuni. O atare politică defensivă permite Kremlinului să păstreze

(continuare în pag. 12)

Gabriel CONSTANTINESCU

AMĂGIRI & DEZAMĂGIRI

(urmare din pag. 11)

ceea ce a obţinut deja prin cuceriri şi îi lasă puterea intactă. Ca o alternativă la politica defensivă a Statelor Unite, există larg deschisă posibilitatea organizării unei contraofensive pe întreaga planetă. Politica de contraofensivă implică întărirea potenţialului militar al Statelor Unite şi, în al doilea rând, mobilizarea şi întărirea potenţialului lumii necomuniste". Aşadar, "întărirea potenţialului militar al Statelor Unite" reprezenta în septembrie 1948, când popoarele din spatele Cortinei de fier îi aşteptau pe salvatorii americani să sosească fără întârziere, doar "o alternativă la politica defensivă a Statelor Unite".

"Pentru a elimina influenţa puterii sovietice – continuă textul documentului menţionat mai sus – din ţările satelite, nu sunt de conceput decât două soluţii: războiul şi alte acţiuni nerăzboinice. Războiul este menţionat tocmai pentru a sublinia că nu este posibil şi deci alte mijloace trebuie luate în considerare". Aşadar, "războiul" este o cale care trebuie exclusă în eforturile pentru "eliminarea influenţei sovietice din ţările satelite", urmând să fie utilizate "alte mijloace" pentru realizarea acestui deziderat, fără însă a se preciza care ar putea fi acestea. Şi ca şi cum "eliberarea" s-a produs deja, documentul elaborat de Consiliul Naţional de Securitate al Statelor Unite continuă pe un ton de-a dreptul surprinzător pentru cei care-şi puseseră toate speranţele în americani:

"Eliminând controlul sovietic în aceste ţări, se pune întrebarea: ce guvern va urma, când influenţa şi controlul sovietic vor fi eliminate. Obiectivul este înlocuirea imediată a guvernului controlat de ruşi cu un guvern prieten ori prin orice alt guvern, chiar comunist, dar fără a fi controlat de Moscova. Obiectivul nostru final, bineînţeles, va fi să stabilim în Europa de Răsărit administraţii netotalitare, doritoare de a se acomoda şi participa la viaţa comunităţii din lumea liberă. Cu toate acestea, consideraţiuni tactice foarte puternice sunt împotriva unui atare obiectiv imediat. Nici o ţară din Răsăritul Europei, cu excepţia Cehoslovaciei, nu a cunoscut decât regimuri totalitare. Democraţia, în sensul occidental, este străină de cultura şi tradiţia lor. În plus, conducerea, conducătorii, partidele ce puteau fi cu adevărat democrate, au fost sistematic divizate şi zdrobite, nemaiavând nici o şansă de a veni la putere fără o intervenţie armată din Apus. (...) Obiectivul nostru privind ţările satelite trebuie să fie reducerea treptată şi, eventual, eliminarea totală a preponderenţei puterii sovietice din Răsăritul Europei, fără a recurge la război. Noi trebuie să încurajăm neconformiştii din rândurile membrilor partidului comunist, regimurile nestaliniste, ca un prim pas, chiar dacă ele sunt comuniste".

Cele două documente privind politica externă americană, elaborate în 1948, constituie dovada că "războiul rece" nu a avut la origine o motivaţie ideologică. Nu a fost expresia unui conflict între democraţie şi comunism, ci o dispută între două supraputeri – Uniunea Sovietică şi Statele Unite – aflate în competiţie pentru supremaţia mondială. Şi cum în acest conflict iniţiativa şi agresivitatea au aparţinut ruşilor, americanii îşi puneau problema propriei lor existenţe. "Nu se mai punea problema cum să fie împinşi ruşii îndărât, pentru a fi eliberată Europa de Răsărit – scrie Nicolae Baciu, comentând conţinutul celor două documente –, ci cum să fie zăgăzuită năvala lor spre Occident. America începea să vadă – precum Churchill, la 5 martie 1946, la Fulton – cum ruşii înghit ţările una după alta". Consecinţa acestei situaţii a fost abandonarea de către americani a tuturor principiilor şi normelor de moralitate în politica externă. În timp ce românii aşteptau salvarea de la americani, aceştia se arătau dispuşi să considere prieten şi să trateze ca atare "orice guvern, chiar comunist, dar fără să fie controlat de Moscova". Privită prin prisma atitudinii de renunţare la condamnarea comunismului ca o ideologie criminală, schisma lui Tito a fost cum nu se poate mai binevenită pentru Statele Unite, care nu au mai avut reticenţe în a sprijini militar, politic şi economic Iugoslavia, ţara cu unul dintre cele mai dure şi consecvent comuniste regimuri din Europa de Est.

Renunţarea la principii şi la moralitate în politica externă a Statelor Unite, în sensul abandonării popoarelor aflate sub ocupaţia sovietică, a fost consecinţa previzibilă a presiunii exercitate de Uniunea Sovietică. Din momentul în care preşedintele Truman a schiţat intenţia de a denunţa atât angajamentele luate de predecesorul său în domeniul politic şi economic, cât şi renunţarea la proiectul administraţiei Roosevelt de a orienta democraţia americană spre valorile marxiste, Kremlinul a reacţionat energic. O primă măsură menită să marcheze nemulţumirea comuniştilor ruşi faţă de noul curs al politicii externe americane a fost acţiunea pe care istoria recentă a înregistrat-o sub denumirea de "Blocada Berlinului". Prin Convenţia de la Potsdam, teritoriul Germaniei a fost împărţit în patru zone, fiecărei puteri învingătoare revenindu-i o zonă de ocupaţie. O măsură similară a fost aplicată şi Berlinului, fiecărui învingător fiindu-i atribuită o porţiune din fosta capitală a Germaniei, cu precizarea că porţiunile apusenilor se găseau în zona de ocupaţie sovietică. Ca urmare, pentru ca să poată ajunge la porţiunea lor din Berlin, apusenii trebuiau să parcurgă teritoriul zonei sovietice, situaţie reglementată prin destinarea unei şosele care lega zonele de ocupaţie occidentale cu cartierele atribuite lor din Berlinul apusean. La data de 24 iunie 1948, ruşii, vizibil pentru a-i umili pe occidentali, au interzis circulaţia pe şoseaua de legătură din zona lor, făcând astfel imposibilă aprovizionarea a milioane de locuitori din Berlinul apusean. Soluţia normală la situaţia creată ar fi fost forţarea acestei blocade, ceea ce însemna război. Cum însă Statele Unite nu erau pregătite pentru o astfel de soluţie extremă, au recurs la un subterfugiu. Au folosit superioritatea în materie de transporturi aeriene şi au aprovizionat oraşul timp de zece luni, până la 12 mai 1949, pe calea aerului, când ruşii au ridicat blocada. Ca realizare tehnică, aprovizionarea unei metropole timp de aproape un an pe calea aerului a fost un succes remarcabil. Ca acţiune politică, "Blocada Berlinului" a fost însă un avertisment sever adresat Statelor Unite, pentru ca americanii să priceapă la ce se poate aştepta Occidentul dacă încearcă să se opună Moscovei lui Stalin.

Şirul insucceselor politicii americane în confruntarea cu expansionismul sovietic va continua cu victoria comuniştilor în războiul civil din China. În anul 1945, o dată cu capitularea Japoniei, alianţa antijaponeză dintre partidul naţionalist chinez – Guomindang – condus de Ciang Kai-şek şi partidul comunist condus de Mao Tsa-tung se destramă. Între cele două forţe politice, aflate deja în conflict ideologic, izbucneşte un sângeros război pentru obţinerea puterii. În ciuda masivului sprijin militar şi politic acordat Guomintangului de Statele Unite, comuniştii, ajutaţi logistic, organizatoric şi mai ales ideologic de confraţii lor sovietici, reuşesc să-şi zdrobească adversarul. Şi în timp ce rămăşiţele armatei naţionaliste îşi găseau salvarea, refugiindu-se în Taiwan, la 1 octombrie 1949, Mao proclama înfiinţarea Republicii Populare Chineze.

În faţa acestei grave înfrângeri politice (lumea aflată sub dominaţia secerii şi ciocanului să măreşte cu 600 de milioane de suflete şi cu un teritoriu de 9,7 milioane kmp, adică întreaga Chină continentală), americanilor nu le rămâne decât să ia măsuri pentru apărarea Taiwanului de o debarcare a forţelor comuniste. Prin poziţia ei strategică, insula aflată în coasta noului imperiu comunist constituia o bază militară vitală în extremul Orient, în condiţiile exacerbării continue a războiului rece. Aceasta cu atât mai mult cu cât în raportul de forţe Est-Vest survenise o schimbare de o gravitate deosebită privind potenţialul militar al Statelor Unite: pierderea monopolului atomic. În vara anului 1949, lumea occidentală, care se simţea în siguranţă la adăpostul scutului atomic american, afla cu stupefacţie că în Uniunea Sovietică avusese loc testarea cu succes a unei bombe atomice. În faţa acumulării de evenimente defavorabile lumii libere, Partidul Republican, aflat în opoziţie faţă de administraţia Truman, propunea în anul 1950, prin glasul lui John Foster Dulles, abandonarea conceptului de *containment* în răspunsul Statelor Unite la agresivitatea Uniunii Sovietice şi abordarea problemelor provocate de expansiunea sovietică în baza unui nou concept de politică externă, exprimat sugestiv prin verbul *roll back*, ale cărui semnificaţii sunt: "a respinge (duşmanul)", "a sili (duşmanul) să treacă în defensivă", sau, mai sintetic, "a reprima".

Surprinzător însă, deşi imperialismul Kremlinului nu mai constituia nici un secret, el fiind afişat cu dezinvoltură prin aparatul de propagandă comunistă în lumea întreagă, iar partidele marxiste erau adevărate "coloane a cincea" în ţările în care activau, obedienţa lor faţă de Moscova fiind afirmată deschis, apariţia conceptului de *roll back*, ca ripostă la primejdia pe care comunismul o reprezenta pentru lumea liberă, a fost primită nu numai cu îngrijorare, dar chiar cu critici vehemente. Apusul nu mai voia război. Cu nici un preţ. Nici un soi de compasiune pentru milioanele de oameni din spatele Cortinei de fier, pentru victimele din temniţele şi lagărele de muncă forţată din ţările cu regimuri comuniste. Monstrul de la Kremlin nu trebuia stârnit. Trebuia menţinut *status quo* de la terminarea celui de-al doilea război mondial. Mai ales acum, când ruşii aveau şi ei bomba atomică. Mai mult chiar, încetul cu încetul, ideea "coexistenţei paşnice" şi chiar concepţia "convergenţei sistemelor" începeau să prindă contur în Occident. Nu însă şi în viziunea lui Stalin despre viitorul omenirii. Comunismul trebuia să izbândească pretutindeni în lume şi în desfăşurarea marşului său spre ţelul final, după victoria din China, capitalismului trebuia să i se aplice următoarea lovitură.

În august 1945, Peninsula Coreea, aflată de aproape o jumătate de veac sub stăpânire japoneză, era eliberată. Nordul de armata roşie, sudul de trupele americane, zonele controlate de forţele armate ale celor doi "eliberatori" fiind delimitate de paralela 38. Consecinţele politice ale divizării Coreei au fost cele previzibile. La trei ani de la "eliberare", în 1948, numărul membrilor Naţiunilor Unite se măreşte cu două noi "state suverane": în nord, sub oblăduirea Moscovei, ia fiinţă Republica Populară Democrată Coreeană; în sud, sub patronaj american se naşte Republica Coreea. O configuraţie politică artificială, cum nu se poate mai potrivită pentru afirmarea imperialismului sovietic!

La 25 iunie 1950, armata comunistă nord-coreeană, sprijinită de 300.000 de "voluntari" chinezi, invadează Coreea de Sud. După o serie de succese ale invadatorilor, trupele americane, sub conducerea generalului Douglas MacArthur, reuşesc să stăvilească ofensiva comunistă şi să-i împingă pe invadatori dincolo de paralela 38. Dar MacArthur nu se mulţumeşte cu atât. Doreşte să lovească rădăcina răului, extinzând conflictul asupra Chinei comuniste, care sprijinea pe faţă invazia. Confruntat cu perspectiva ca un conflict local să se transforme în cel de-al treilea război mondial, preşedintele Truman îl înlocuieşte pe MacArthur cu un comandant mai puţin impetuos, generalul M. B. Ridgway. În aceste condiţii, frontul se stabilizează pe paralela 38 şi luptele vor continua – nordul sprijinit de batalioanele de voluntari chinezi, iar sudul de trupele ONU – până la 27 iulie 1953, când noua administraţie americană, condusă de preşedintele Eisenhower, va semna armistiţiul de la Panmunjon. Politica de *containment* se afirmase din nou.

(va urma)

"Doctori fără de arginți":

TEOFIL MIJA

Trăim într-o epocă în care utilitarismul – această morală a interesului – a devenit, dintr-o simplă rătăcire etică, o molimă generalizată, transformând societatea într-o adevărată junglă, în care indivizi dezumanizați se sfâșie între ei, unii pentru măriri și înavuțire, iar alții, cei mai mulți, pentru supraviețuire. Și totuși, în această junglă mai apar uneori și oameni adevărați, datorită cărora Dumnezeu nu mai rabdă încă și nu ne prăpădește definitiv. Un astfel de om este și dr. Teofil Mija din Brașov, care, fără nici un pic de exagerare, poate fi inclus în ceata "doctorilor fără de arginți". La cei 80 de ani ai săi, pe care îi împlinește pe 11 septembrie, doctorul Teofil Mija este tot atât de tânăr sufletește și de entuziast ca și în urmă cu 55 de ani, când a ieșit de pe băncile Facultății de Medicină din Cluj. În fiecare zi, de dimineața până seara, se împarte între cele trei ctitorii ale sale (Căminul de bătrâni de la Săcele, lângă Brașov; Policlinica fără plată pentru nevoiașii urbei; Cantina socială pentru aceiași nevoiași), supraveghindu-le și străduindu-se să le optimizeze activitatea.

Teofil Mija s-a născut, la 11 septembrie 1923, în comuna Bratei, județul Sibiu. Studiile liceale și le-a făcut la Dumbrăveni și le-a terminat la Sighișoara. În 1942 se înscrie la Facultatea de Medicină din Iași, pe care o frecventează doi ani, iar după eliberarea Ardealului de Nord își continuă studiile la Cluj. Împins de dorința desăvârșirii, în ultimii ani de studii medicale, se înscrie și la Facultatea de Teologie. Nu a apucat să facă decât doi ani, deoarece, în 1948, a împărtășit și el soarta camarazilor săi de generație, fiind arestat pentru convingerile sale anticomuniste și condamnat la ani grei de închisoare. Din acel moment, doctorul Mija începe o lungă călătorie interioară de 16 ani, perioadă în care se structurează sufletește și se desăvârșește din punct de vedere spiritual. Doctorul Mija se numără printre acei deținuți pe care suferința nu i-a degradat, ci i-a făcut mai buni și mai umani. Ieșit în libertate, el s-a dedicat alinării suferințelor semenilor săi. În 1968 reușește să-și termine studiile medicale, absolvind Institutul Medico-Farmaceutic din Cluj și Facultatea de Biologie, dar de-abia în 1982 i se permite să-și susțină teza de doctor în Științe Medicale. În același an obține și titlul de medic primar în specialitatea "boli infecțioase și epidemiologie".

Dar adevărata sa vocație de "doctor fără de arginți" și-a putut-o manifesta de-abia după 1989, când posibilitățile de a activa pe tărâm social au crescut considerabil. În 1993, din inițiativa și prin strădaniile lui, a luat ființă filiala Brașov a Asociației Filantropice Medicale Christiana (AFMC - Brașov). Sub egida acestei Asociații, al cărei președinte local este, a luat ființă, în centrul Brașovului, o policlinică fără plată, cu următoarele secții: laborator de analize medicale; cabinet stomatologic; cabinet de boli interne și cardiologie, dotat cu ecograf și electrocardiograf; cabinet de fizioterapie; sală de gimnastică medicală; farmacie; birou administrativ etc. În această policlinică lucrează zece medici (pensionari sau încă în activitate) care dau consultații și prescriu tratamente gratuit, iar beneficiari sunt membrii a cca 400 de familii sărace recomandate de parohiile din oraș, foștii deținuți politici, veteranii de război, precum și alte persoane lipsite de ajutor.

În 1999, Asociația Christiana a reușit să încheie un contract de închiriere cu Grupul Școlar de Construcții - Săcele, pentru un imobil de patru etaje (ce urma să fie dezafectat sau vândut), pe care l-a consolidat și amenajat, transformându-l într-un cămin de bătrâni. Până la ora actuală au fost terminate două etaje, în care sunt internați 50 de bătrâni rămași singuri pe lume, cărora li se asigură cazare, hrană, asistență medicală, precum și asistență spirituală. La etajul I au fost amenajate o capelă ecumenică și o bibliotecă, iar la etajul II, o sală dotată cu televizor, radio și jocuri de societate. Etajul III este în curs de amenajare, iar în final numărul celor care vor fi internați aici se va apropia de 100 de persoane.

Începând din octombrie 2001, Asociația Christiana, prin strădania și perseverența doctorului Mija, a deschis, în parteneriat cu primăria Brașov și cu Asociația greco-catolică Caritas din Blaj, o cantină socială unde se pregătește masă caldă pentru circa 100 persoane nevoiașe din oraș.

Bineînțeles, doctorul Teofil Mija nu a realizat toate acestea de unul singur. El a fost ajutat în întreprinderea sa, în primul rând, de foști colegi de detenție, de rude, de prieteni, precum și de alți oameni de omenie. Meritul lui este de a fi știut să aleagă oamenii potriviți pentru o asemenea misiune, să le insufle încredere și putere de dăruire, formând o echipă care să acționeze unitar. Se spune că România de astăzi duce lipsă de modéle, de oameni care să constituie pentru ceilalți, în special pentru tineri, exemple de urmat. Oameni ca doctorul Teofil Mija ar putea constitui asemenea modéle, de necontestat.

"La mulți ani!", doctore, îți urează Redacția revistei *Puncte cardinale*, și împreună cu ea toți cei care te iubesc și te prețuiesc. Bunul Dumnezeu să-ți dea sănătate și putere de muncă, pentru a duce la bun sfârșit nobila ta misiune.

Căminul de bătrâni Săcele - Brașov

MEDICINA CREȘTINĂ

Dr. Pavel CHIRILĂ

Principala premiză a medicinii creștine este aceea că actul medical – adică descifrarea bolii, identificarea deopotrivă a cauzelor ei biologice și spirituale, precizarea evoluției și prognosticului, profilaxia și tratamentul – trebuie să se săvârșească în cadrul spiritual al Bisericii, pentru că Hristos este Tămăduitorul absolut. Altfel spus, *doctorul tratează, dar Dumnezeu vindecă.*

Recurs la tradiție

Deși Sf. Scriptură abundă în teme medicale, deși vindecarea sufletească și trupească este funcția cea mai evidentă a Bisericii, deși Sf. Părinți s-au referit adeseori la viață, moarte, suferință, vindecare, doctori și leacuri, deși adevăratul întemeietor al așezămintelor spitalicești nu este nimeni altul este Sf. Vasile cel Mare, conceptul specific de *medicină creștină* lipsește aproape complet din limbajul teologilor și medicilor contemporani. În zilele noastre, când știința medicală a căzut în mare măsură în cursa materialismului ateist, iar sufletele bolnavilor sunt ispitite de fel de fel de "spiritualități" străine de creștinism, fundamentarea acestui concept, prin reasumarea unei tradiții de două ori milenare, este mai necesară decât oricând. .

Între a fi "ceva" și a fi "cineva"

În Vechiul Testament îi întâlnim implicați în actul tămăduirii trupești atât pe doctor cât și pe preot. Noul Testament aduce noutatea tămăduirii harice a bolilor sufletești și trupești de către Hristos și apostolii Săi, punându-se astfel bazele slujirii tămăduitoare a Bisericii, din care fac parte atât clericul cât și medicul. Desigur, Tradiția nu a exclus știința medicală axată doar pe trup, dar a îngăduit-o și a folosit-o numai în măsura în care ea nu a abătut bolnavul de la credința în Dumnezeu. În accepția comună astăzi, cea a medicinii trupului, sănătatea înseamnă strict integritatea corpului și buna funcționare a tuturor organelor. În accepția teologică creștină, cu rădăcini în Sf. Scriptură și în Sf. Tradiție, starea de sănătate deplină înseamnă mult mai mult. Omul reprezintă *o unitate deplină între suflet și trup*. Sufletul e legat de trup, dar depășește materialitatea acestuia, făcând din om o *persoană* capabilă de *îndumnezeire* și destinată *eternității*. Altfel spus, ființa umană este, prin suflet, nu doar *ceva*, ci și *cineva*, în măsură să intre în relație conștientă cu iubirea divină.

De la vindecare la mântuire

Bolile fizice au întotdeauna cauze sufletești sau spirituale, care nu pot fi descoperite eficient decât în Biserică, trup tainic al lui Hristos Mântuitorul. Medicina atee ignoră aceste cauze adânci, se rezumă la efectele lor (între care încearcă să stabilească relații de "cauzalitate" pur materială) și se oprește neputincioasă la poarta morții. Medicina atee crede, mai mult sau mai puțin înfricoșată, că moartea înseamnă dispariție în neant. Medicina creștină trăiește însă în adevărul Învierii lui Hristos, Care ne-a eliberat de frica morții și ne-a dat încredințarea vieții veșnice, pe care o mărturisim cu bucurie în cântările pascale: "Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le". În creștinism, vindecarea primește pentru prima dată un sens *eshatologic*, adică legat de mântuirea și îndumnezeirea omului întreg, în perspectiva tainică a obșteștii învieri și veacului ce va să vie, când, după cuvântul apostolic, "acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune". Pentru prima dată cuvântul "vindecare", în accepție medicală, devine insuficient, fracturat de însuși sensul lui biologic.

Medicină și sacralitate

Din cei *zece* leproși care L-au întâlnit pe Iisus și *s-au curățit* de lepră, numai *unul* s-a și *mântuit*, anume acela care a intrat într-o *relație personală cu Hristos*, întorcându-se și mulțumindu-I. Așadar, principala condiție a însănătoșirii trupului și sufletului este încrederea în grija personală a lui Dumnezeu pentru fiecare dintre noi. Doctorul nu este, de fapt, decât un slujitor care are zilnic o mulțime de prilejuri de a-L descoperi bolnavilor pe Hristos, Adevăratul Tămăduitor. Actul medical este astfel, dincolo de competența științifică, încărcat de *sacralitate*, sufletul bolnavului se bucură de prețuirea și cercetarea atentă a medicului, iar trupul se ridică de la o simplă structură anatomică la sensurile anatomiei spirituale, ca mădular al trupului lui Hristos. Medicina creștină operează cu mijloace specifice: patologia și terapia medicală se corelează cu patologia și terapia spirituală. Aceasta nu înseamnă, desigur, că Dumnezeu, în marea Lui bunătate și milă față de bolnavi, nu dă știința tratării trupurilor și unor medici atei, dar acțiunea acestora nu este decât una parțială, redusă la "animalitatea" ființei umane. Medicul creștin crede și mărturisește că omul este infinit mai mult: ființă personală și nepieritoare, creată "după chipul și asemănarea" lui Dumnezeu.

✝ EUGEN RAȚIU

Profesorul Eugen Rațiu (fratele vitreg al lui Horia Sima), ultimul supraviețuitor al unei distinse familii de intelectuali, s-a stins din viață în ziua de 12 august 2003, în casa familiei prietene Dumitrescu din Făgăraș, la care locuia de mai mulți ani. Născut la Brașov (4 mai 1913), dar avându-și rădăcinile familiale în satul Mândra, lăsase ca ultimă dorință pe aceea de a fi înmormântat în vatra strămoșilor săi.

L-am cunoscut pe Eugen Rațiu în vara lui 1964, la ieșirea din închisoarea de la Aiud. Era îmbrăcat în pufoaica rusească cu care fusese adus acolo în 1955, după ce trecuse prin experiența Gulagului bolșevic. Îmi spunea totuși că teroarea comunistă trăită în România o depășise pe cea suportată în Rusia timp de peste 10 ani...

În Mișcarea Legionară intrase în 1933, în regiunea Arad, fără nici o influență din partea fratelui său. A participat, la 3-6 septembrie 1940, la acțiunea în forță de la Palatul Telefoanelor din Brașov, unde o echipă legionară, sub conducerea regretatului Nicu Crăcea, a rezistat eroic în acest punct decisiv pentru victoria revoluției anticarliste. A urmat, din 1941, calea exilului, fiind internat la Buchenwald și în alte locuri. După constituirea Guvernului Național de la Viena, care a hotărât lupta pe mai departe împotriva bolșevismului, a fost printre cei parașutați în țară, unde avea însă să fie arestat și predat rușilor în decembrie 1944. A înfruntat cu rectitudine lagărele și închisorile, iar după eliberare trăit o viață aspră, marginalizat multă vreme în comuna Mândra, unde preda lecții particulare de engleză, germană, franceză, rusă sau latină, pretinzând puțin, iar de multe ori nimic.

Acum a ieșit din raza fărădelegilor acestei lumi, strămutându-se acolo unde nu mai simte nici durere, nici umilire. Dumnezeu să-l odihnească în pace, cu tot neamul lui cel adormit.

Luca I. CĂLVĂRĂSAN

SANDU TUDOR LA *GÂNDIREA*

Versurile lui Sandu Tudor reproduse aici, niciodată apărute în volum, au fost dezgropate din paginile revistei *Gândirea*, unde viitorul corifeu al "Rugului Aprins" a colaborat ani de-a rândul, fiind receptat de critica şi istoria literară ca unul dintre "ortodoxiştii" reprezentativi, atât în sens bun (valorificarea creatoare a Tradiţiei), cât şi în sens rău (un anume manierism folclorico-religios, necruţător ridiculizat de un G. Călinescu sau de un E. Lovinescu). Dincolo de lungimi (care ţin de o altă vârstă a poeziei), Sandu Tudor are remarcabile accente lirice de misticism vizionar, fie pe linia unui neoromantism bizantinizant ("Ultima auzire"), fie în prelungirea folclorului de tip ritual ("Variantă de bocet" – prelucrare cultă a vechilor "cântece de ziori"), fie sub tentaţia unui hermetism mistico-poetic cu acuităţi expresive de talie argheziană ("Roata întraripată" – specie de artă poetică *a lo divino*, amintind de faimoasele glose extatice ale Sfântului Ioan al Crucii).

(R. C.)

ULTIMA AUZIRE
a unui cuvios pe năsălie, gata întru adormirea sub glie

Omul vorbind cu sine prin glasul minţii lui

Aud în bănuială de umbră pământească
paşi străvezii, zvonire de unde de lumină
pe domnul meu mergându-şi sunarea lor cerească,
vestirea Dimineţii ce-n veacuri va să vină.

Glasul întâiului străin purtător de pală de foc: Mihail

În clipe mici răsună a voastră zi de humă
de n-auziţi tăişul de limpezimi de spadă
ce peste voi ridică Pronia ce mă-ndrumă
când Cartea Tainei lasă şapte peceţi să-i cadă.
Eu suflu cea din urmă scânteie de pe vatră
în flăcărări de aripi să baţi în vântul Morţii
şi spulberat cu trupul spre baştina de piatră
s-aştepţi sub talpa Crucii sunând deschisul porţii.

Alt glas de străin cu mâini aducătoare de har: Rafail

Cu palme desfăcute, liturgică strigare,
din inima Troiţei cer har să-ţi izvorască
prin oase cuvioase bine mirositoare
oloi preasfânt din care să se tămăduiască,
sub jeluiri de clopot, prohod de toacă-n lemne,
lunatecii tristeţii, fecioarele nebune,
cei ce mai au credinţă în visuri şi în semne
într-o năstrapă de-aur în mir să mi te-adune.

Glasul străinului mezin ce ţine floarea de crin: Gavriil

A treia zi voi merge întru Bună-Vestire
la ceia ce turna-vor spre tine greu pământ,
voi duce crinul proaspăt cu lujerul subţire
din pieptul de călugăr crescut prin giulgiul sfânt.
Mirozna lui din moarte suind prin floarea-naltă
peste simţiri va trece, spre dincolo de viaţă,
pre cei rămaşi în urmă sub zarea ceastălaltă
nădăjduind Ajunul sfintei Schimbări la faţă.

Omul dondăneşte iar cu glasul minţii lui

Ce ochi au cei trei îngeri ce-i ţin-n foc făclia:
oglinzi de veşnicie prin cari străvăd deplin!
Aş vrea să ţip. Văd umeri purtându-mi năsălia.
Daţi paloşul! Năstrapa! Daţi lujerul de crin!
Scobor la fund. Vin bulgări. Pe piept simt toată glia.

(*Gândirea*, anul IX/1929,
nr. 1-2, pp. 13-14)

VARIANTĂ DE BOCET LA ZORII ZILEI

Bocitoarele:

Zorilor, surorilor,
vraja albă-a florilor,
zânelor cu ochi de rouă,
cu trup de lumină nouă!
Ca zmeoaicele nebune
ridicaţi-vă pe lume
din cereştile fântâni
cu ulciorul zilii-n mâini.
Treceţi geana nopţii-n pripă,
suiţi zarea în aripă.
Vă zoriţi pe roţi de vânt
de ziliţi peste pământ,
să se-oprească-n drum de cer
fata răposată ieri.
Prindeţi sufletul cu voi
şi-l întoarceţi înapoi,
aci-n lumea luminată
de Dumnezeu bun lăsată,
la miros de brazdă crudă,
la păduri cu umbra udă,
la arşiţa-n plin de soare,
şi la apa curgătoare,
şi la poama grea din pom,
şi la dragostea de om.
Ce-a rămas pe năsălie
sub priveghiul de făclie
ziua a treia să învie.
Maica Domnului să dea
mersul inima să-şi ia.

Zorile:

Surioare bocitoare,
lacrămi mari de jelitoare,
cântec de ultimă seară,
plânset de gură amară,
iacă, vezi, noi ne grăbim,
fundul lumii limpezim
cu mir binecuvântat
vioriu în Revărsat.
Sârguim pe roţi de vânt
şi dăm ziua pe pământ,
dar n-am întâlnit pe cer
fata răposată ieri.
Duhul ei fără de samă
a vâslit prin ţări de vamă
cu aripi de zbor înalt
pe tărâmul celălalt.
A trecut demult de noi
şi nu-ntoarcem înapoi,
fiindcă îngerul de foc
ne-a sunat după soroc
făr' de preget să zburăm
roua s-o împrospătăm
pe grădini cu pomi în floare
ofiliţi de noaptea mare.

Bocitoarele:

Zorilor, surorilor,
fuiorul culorilor
pe deasupra munţilor,
pe deasupra frunţilor,
cristelniţa zilelor,
beteala copilelor
şi-a miresii ce-a murit
fără ca să fi iubit,
ia-n spuneţi de ce goniţi
şi de ce nu vă opriţi?
De ce zborul vostru harnic
să-şi toarcă firul zadarnic –
păienjeniş argintiu,
borangic pentru sicriu?
De ce fecioara curată
prea timpuriu răposată
în lumină-o rătăciţi
şi mai mult o despărţiţi
de surori ce-nvăl îi coasă
lămâiţă de mireasă,
de fraţi sub geana făcliei
păzind veghea năsăliei,
de mama mult mângâioasă
ce-o cheamă şoptit prin casă
şi tatăl ce-a-nzăpezit
ca un munte gârbovit?

Zorile:

Surioare bocitoare,
lacrămi mari de jelitoare,
cântec de ultimă seară,
plânset de gură amară,
iacă, vezi, noi nu silim,
peste lume nu zilim
fuiorul culorilor
pe deasupra norilor,
pe deasupra munţilor,
pe deasupra frunţilor,
ca pe fata cea curată
prea timpuriu răposată
în raze s-o rătăcim
şi mai mult s-o despărţim.
Dară, vezi, ne-am îngrozit
când pe ceruri s-au ivit
două stele verzi, cuminţi,
luminiţe de ochi sfinţi,
şi-una s-a şi măcinat
vremea făr' să-i fi sunat.

Bocitoarele:

Zorilor, surorilor,
ce stingeţi comorilor
focurile necurate
din gorgane-ndepărtate,
staţi în loc, nu mai ziliţi,
crugul soarelui opriţi,
căci fecioara-aşa curată
prea timpuriu răposată
în lumină stă orbită
şi rămâne despărţită
de tihna umbrei din casă,
de candela cea sfioasă,
de tronul ei ticluit,
de războiu-abia urzit,
de horele nejucate,
de şezători nelucrate,
de fântâni neîntâlnite,
de aleanuri nedoinite,
de iubiri neîndrăgite,
de văiugi nelăinicite.

Zorile:

Surioare bocitoare,
lacrămi mari de jelitoare,
cântec de ultimă seară,
plânset de gură amară,
iacă, vezi, noi nu zorim
cerul ca să lămurim
în cleştar caranfiriu
să răsară soare viu
ca pe fata cea curată
prea timpuriu răposată
s-o oprească-n loc orbită
şi să fie despărţită.
Dar poruncă de-alergat
Maica Domnului ne-a dat,
să-nviem cu vânt jilav
un crin cu lujer bolnav.
Şi-apoi nimănui vreodată
aşa putere nu-i dată
crugul lumii să oprească
pentru jalea omenească.

(*Gândirea*, anul XI/1931,
nr. 4, pp. 163-164)

ROATA ÎNTRARIPATĂ

La-nceput, din dor nespus,
zvârli-un fir de gând în sus.
Sui în scări firul subţire
arcuit spre stihuire.
De ai râvnă, nu rămâi
lângă gândul căpătâi.
Zbori cu-aripi de-argint la gleznă
peste apa-ntâi de beznă,
prin hotare-ntunecoase,
moartea simţurilor joase.
Treci departe-albastra valmă
cu luceferi albi în palmă.
Adevărul, noapte dreaptă,
îţi adie tâlcu-n şoaptă.
Intri-n auria Mare
cu dungi roşii cerc de zare.
Pe văzduh Slava se-arată
în icoană ne-nserată
ce-şi ascunde-n strălucire
purpura cea peste fire.
În clipita când te-nclini
Chipului sfintei Lumini
inima vrăjii acele
îţi va tremura-n inele
ritmic cânt de aur vechi.
Un bob de-ai prins în urechi,
ai să pici din nou în humă.
Aci, cu zâmbet de glumă,
baţi o stea în vârf de munte.
Înţintând steiul în frunte,
cu scântei din focul rece
scrii în slova care trece
cu un deget de ninsoare
stihul geamăn care-ţi moare.
Şi-ai rămas sărac şi mut,
fiindcă eşti făcut din lut.
Iar de vrei să mergi nainte,
urci iar Roata-peste-minte,
prin albastrul de smerire
şi prin aur de uimire,
ca să prinzi împurpurat
viaţa versului curat.

(*Gândirea*, anul XI/1931,
nr. 9, pp. 331-332)

SANDU TUDOR ÎN PRAGUL CANONIZĂRII

Sandu Tudor este de mai multă vreme propus spre canonizare, nu ca poet religios sau ca animator al "Rugului Aprins", ci ca martir al dreptei credințe în vremea prigoanei comuniste. Hărțuit permanent de Securitate și arestat în mai multe rînduri, chiar după ce intrase în cinul monahal și se retrăsese în inima Rarăului, el a dispărut fără urmă în temnița de la Aiud, în toamna anului 1962, necunoscîndu-se nici pînă astăzi împrejurările exacte ale morții, nici locul unde a fost îngropat. O ultimă fotografie ni-l înfățișează slab și hieratic, cu privirea de-o adîncime și de-o blîndețe ca de dincolo de lume, cu barba atîrnîndu-i albă pe piept – un om prefăcut în icoană.

Sunt voci – bisericești și nebisericești – care cîrtesc însă împotriva memoriei sale, și mai ales împotriva posibilei sale treceri în rîndul sfinților mărturisitori.

I se impută, bunăoară, o tinerețe cam intempestivă, aventuroasă și boemă. Petre Pandrea își amintește cîtă antipatie reciprocă era între Sandu Tudor și Maica Mihaela (Marieta Iordache, sora "bădiei" Iordache Nicoară, ea însăși moartă în temnița de la Ciuc, în 1963), care-l socotea un *dandy* al anilor '30 și, deci, un impostor în haină monahală, retras la Rarău mai mult de teama comuniștilor decît din considerente duhovnicești. Alții îi evocă (și îi impută) firea dificilă, aproape țîfnoasă, care-l prefăcea într-un interlocutor imprevizibil și incomod, de o subiectivitate agresivă, greu de suportat. Nu lipsesc nici cei care să-i facă o vină din faptul că s-a călugărit prea tîrziu, după ce "și-a făcut de cap" o viață întreagă, pendulînd derutant între dreapta și stînga, în ordinea politică, și între cultură și religie, în ordinea spirituală. Mai mult decît atît, un profesor de teologie trecut nu demult la cele veșnice (drept care nu-i mai amintesc nici numele, nici petele biografice) nu s-a dat înapoi să-l califice pe el drept eretic, iar "Rugul Aprins" ca pe o grupare de tip sectant, chiar dacă pe acolo a trecut mai toată "floarea" teologiei și duhovniciei românești contemporane!

Lăsînd la o parte stupizenia infamă a celei din urmă acuzații, există o doză de adevăr în cele de mai sus. Chiar și după ce s-a orientat sincer spre mistică și spre Ortodoxie (primul lui *Acatist*, închinat Sfîntului Dimitrie Basarabov, deși tipărit abia în 1942, datează din 1927), Sandu Tudor a fost, încă mulți ani, un personaj atipic și contradictoriu. Desăvîrșirea nu este aproape niciodată un dar instantaneu: omul viu suie treptele ei pe rînd și anevoie, mai repede sau mai încet, mai lin sau mai contorsionat, ba uneori chiar prăbușindu-se și luînd-o de la capăt. Este de-a dreptul necreștinește să judeci un om numai după o fază sau numai după un aspect al vieții lui: creștinismul este religia păcătosului chemat la îndreptare, a iertării și a răbdării, a dragostei prisositoare și a dreptei cumpăniri.

Da, fără să fie propriu-zis un ticălos, Sandu Tudor, mai ales în prima tinerețe, a fost un ins pătimaș și oscilant. Cîți sfinți n-au străbătut însă un traseu asemănător, ba chiar și mult mai sinuos? Și ce vorbă e asta, că s-a călugărit prea tîrziu? Un N. Steinhardt, de pildă, călugărit cu doar vreo nouă ani înainte de moarte, este pentru asta mai puțin monah?! Sau ce discuții mai încap în fața jertfei pentru Hristos? Sfîrșitul mucenicesc spală și păcatele mirenești (ca în cazul lui Constantin Brâncoveanu de pildă), darămite pe ale unuia care a pătimit în haină monahală, după ani de asceză și meditație, anume pentru credința lui – de care nu numai că nu s-a dezis, dar pe care a mărturisit-o pînă la capăt, prin scris și prin viu grai, trăgînd după el alte zeci și sute de conștiințe, în epoca cea mai ostilă spiritualității din toată istoria românească și europeană.

A pune la îndoială o astfel de viață încununată de mucenicie este nu doar nedrept, ci aproape indecent, mai ales cînd este vorba de oameni – o, cît de mulțumiți de ei înșiși! – care n-au trecut prin nici una dintre marile încercări ale veacului și n-au produs, în sfera teologiei sau a culturii, nici echivalentul unui simplu caiet cu note de lectură sau al unui singur condac din miile de pagini rămase de la Sandu Tudor...

Ieroschimonahului Daniil Sandu Tudor i-ar sta bine să deschidă șirul mucenicilor români din temnițele comuniste *recunoscuți* și *cinstiți* ca atare într-o lume ce duce lipsă, înainte de toate, de modele curente de dăruire jertfelnică. Este jenant că pînă astăzi nici unul dintre "sfinții închisorilor" din România (de la Valeriu Gafencu sau Mircea Vulcănescu pînă la Daniil Sandu Tudor sau Mihaela Marietta Iordache) n-a ajuns în calendar, cînd prin alte părți au fost canonizați cu sutele! Mă tem că acesta este semnul cel mai clar că încă n-am ieșit, nici măcar la nivel bisericesc, din lunga și sinistra paranteză comunistă.

Comunismul, cu toată otrava lui bezbojnică, nu va muri cu adevărat decît atunci cînd vor începe să retrăiască în inimile și în conștiințele noastre cei pe care el i-a ucis pentru credința lor în Dumnezeu și în destinul creștin al neamului românesc.

Fraților aruncători cu pietre, lăsați-ne morții să reînvie și să ne însuflețească cu credința și idealurile lor slujite pînă la jertfă! Lăsați-l pe Sandu Tudor să retrăiască în noi, cu lamura vieții sale, căci vai de poporul care nesocotește darurile "Celui preamărit prin Sfinții Lui"!

Răzvan CODRESCU

(Text apărut inițial în nr. 6 al revistei *Rost*, dedicat lui Sandu Tudor și "Rugului Aprins")

APEL LA UNITATEA NOII DREPTE CREȘTINE

Țin să precizez încă de la început că nu sunt și nu mă consider un expert moderator/negociator, sau cum vreți să-i spuneți. De fapt, nici nu este vorba de așa ceva. Este vorba aici de credința și dragostea noastră pentru niște valori care nu sunt și nu pot fi negociabile. Mai țin să menționez că nu mi-am propus "să dau lecții" cuiva, cu atât mai mult cu cât generația mea a eșuat lamentabil, lăsând discipolilor o moștenire otrăvită, cum se întâmplă atunci când micimile omenești ajung să prevaleze asupra principiilor. Am devenit experți în a vedea – sau, dacă nu există, în a inventa – paiul din ochiul aproapelui. Am devenit și suntem "mexicani", "codreniști", "simiști" – dar nu mai suntem camarazi. Am uitat smerenia, dragostea și iertarea, care stau la baza credinței noastre ortodoxe, fără de care nu suntem nimic, sau suntem doar niște aventurieri între alții. Cităm zilnic cuvintele lui Hristos, ale Apostolilor și ale acelui corifeu genial care a fost C. Z. Codreanu, invocăm neîncetat Biserica, Neamul și Țara, dar parcă nu mai ținem seama că aceste valori aveau în conștiința ctitorilor Legiunii semnificația unor simboluri supreme, pentru care n-au pregetat să-și dea viața. Privindu-ne, Codreanu se răsucește probabil în mormânt, văzând nemernicia noastră: țara se scufundă în mocirla dejecțiilor comuniste, în timp ce noi, victime sigure ale celor care măsluiesc cărțile istoriei, precum și ale egoismelor noastre personale, asistăm impasibili la deriva ei. Țara piere și baba se piaptănă!

S-ar mai putea spune multe despre generația mea, dar mă opresc aici și încerc să vă spun câte ceva despre Fundația "Patria Mumă": un grup de bătrâni, de tineri și de foarte tineri, care nu ne-am împărțit nici grade, nici funcții. Toți ne considerăm români, vrem să fim români și nu ne este rușine să ne mărturisim românitatea. Pe toți ne unește credința în valorile tradiționale ale Ortodoxiei. Cu toții considerăm că merită și trebuie să dăm o șansă dreptei creștine românești, ajutând-o să se redescopere și să renască din propria cenușă. Vrem o dreaptă modernă, capabilă să meargă în pas cu vremea, urmând tradițiile generației care a fondat-o ("Generația de la '22"), dar nu imitându-le epigonic, ci valorificându-le creator. Vrem să cultivăm tot ceea ce este bun și universal în trecutul nostru de luptă și jertfă. Așa ne definim noi, cei ce vă cerem tuturor ajutorul. Nu este un secret pentru nimeni că, împărțiți în grupuri și grupulețe, veți fi victime sigure ale celor ce vor să vă sugrume, așa cum au reușit s-o facă odinioară cu generația noastră. Suntem toți de aceeași parte a baricadei. Dorința, speranța și ruga noastră către Cel de Sus este ca voi, cei mai tineri, să dați dovadă de o mai mare înțelegere și înțelepciune decât noi, să învățați mai bine atât din virtuțile cât și din greșelile generațiilor trecute. Toți credem – cum spunea Valeriu Gafencu, "sfântul închisorilor" – că "această țară va fi salvată de tineretul care va întoarce din nou la biserică acest popor". Nu vreau să abuzez de cuvinte mari. Sunt convins că lucrul cel mai important de care avem nevoie acum se poate rezuma printr-un singur cuvânt: COLABORARE (sau ÎMPREUNĂ-LUCRARE, cum frumos se spune în limbajul nostru bisericesc). Colaborare mai presus de toate egoismele și ambițiile personale. Mai presus de "blestemul tracic", de "războiul românilor contra românilor" – una dintre cele mai traumatizante moșteniri ale dictaturii comuniste. Colaborarea este o piedică sigură în calea celor care vor să ne strivească pe rând, unul câte unul. V-ați grupat în jurul câtorva reviste, fiecare cu profilul ei, dar care, sub diverse forme, respectă și cultivă aceleași mari repere tradiționale. Nu ne privește și nu vrem să ne amestecăm în gospodăreala dumneavoastră. Nu văd însă de ce nu am putea colabora, cu atât mai mult cu cât trebuie să admitem ca pe o evidență că nimeni nu poate deține monopolul naționalismului și al credinței, și nimeni nu este suficient de puternic ca să răzbească numai pe cont propriu.

Poate că m-ați înțeles. Iar dacă nu m-ați înțeles, atunci vom căuta noi, cei mai de departe, să vă înțelegem, chiar dacă nu vă vom putea aproba. Oricare ar fi răspunsul dumneavoastră, atitudinea noastră rămâne neschimbată, încercând să vă ajutăm pe toți, în limita posibilităților noastre fizice sau materiale. Tocmai de aceea adaug: nu așteptăm un răspuns de complezență sau "în doi peri"; avem obligația/datoria morală ca între noi totul să fie clar, cu respectul și înțelegerea datorate fiecăruia.

Vă mulțumesc,

J. V. Iamandi

(Montréal, Canada)

Editura PUNCTE CARDINALE

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 550399 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 0269/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"

Tipar: Masib S.R.L

AVEȚI GRIJĂ DE CRUCE !

Cu puțin timp în urmă, la Bughea de Sus, nu departe de Câmpulung Muscel, un sobor de preoți a oficiat, în prezența unui mare număr de localnici, dar și a unor oaspeți veniți de departe, ceremonia de sfințire a unei frumoase Troițe realizate de maestrul Constantin Ștefan, sintetizând o veche tradiție locală. Troița are o concepție complexă, compunându-se dintr-o arcadă trilobată (cu rol de ancadrament protector) la adăpostul căreia se găsește crucea pe care este sculptat în basorelief Iisus Hristos răstignit, vegheat, de o parte și de cealaltă, de Sfinții Împărați Constantin și Elena. Ansamblu armonios și încărcat de credință, Troița pare un mesaj în piatră adresat viitorimii în pragul celui de-al treilea mileniu: ***Aveți grijă de Cruce și păziți-o cu sfințenie, ca ea să rămână moștenire sfântă urmașilor voștri, peste veacuri!*** *Este încă un îndemn la păstrarea și cultivarea tradiției creștine prezente pe aceste meleaguri încă din primele secole de după Hristos, ca un temei de veșnicie împotriva tuturor vitregiilor vremii.*

Crucea – principalul simbol al creștinismului

Crucea, simbolul prin excelență al creștinismului (deși se întâlnește și în afara acestuia, încă din timpurile cele mai vechi, cu un simbolism destul de bogat), ne poartă de la sine cu gândul la Cel ce a fost răstignit pe ea, sfințind-o cu trupul și sângele Său și prefăcând-o, dintr-un instrument de tortură aducătoare de moarte, într-un obiect sacru și de viață dătător. Crucea este o prezență permanentă în viața credincioșilor, care se însemnează cu semnul ei nu doar la biserică sau la rugăciunea zilnică de acasă, dar și în orice împrejurare a existenței (la lucru, la drum, la necazuri, la bucurii), ca expresie a credinței și a nădejdii, ca mulțumire și cinstire adusă lui Dumnezeu. Lăcașurile de cult sunt ele însele construite sub formă de cruce și poartă crucea pe creștet, mormintele sunt străjuite de cruci, ca un zălog în așteptarea învierii, răscrucile drumurilor sau locurile vrednice de pomenire sunt marcate de cruci sau troițe, creștinii poartă crucea la gât, iar vulturul de pe stema țării, simbolizând însuși poporul român, o poartă în ciocul său, ca pe o flacără vie. Canonul prevede ca orice fel de cruce să fie sfințită mai înainte de a i se da o destinație sau alta, ceea ce este valabil și în cazul troițelor: actul sfințirii dă materialului din care este făcută crucea un caracter sacru, căci, la fel ca și în cazul icoanelor, materia este scoasă de sub întrebuințarea obișnuită, cinstirea trecând de la chipul reprezentării la realitatea tainică a ceea ce este reprezentat. Una dintre cele mai populare rugăciuni creștine este **Rugăciunea Sfintei Cruci**, ce are puterea de a alunga duhurile rele: *Să se ridice Dumnezeu, și să se risipească vrăjmașii Lui, și să fugă de la fața Lui cei ce-L urăsc pe Dânsul. Să piară cum piere fumul; cum se topește ceara de fața focului, așa să piară demonii de la fața celor ce-L iubesc pe Dumnezeu și se însemnează cu semnul Crucii, zicând: Bucură-te, preacinstită și de viață dătătoare Crucea Domnului, care alungi demonii cu puterea Celui ce S-a răstignit pe tine, a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care S-a pogorât la iad, și a călcat puterea diavolului, și te-a dăruit nouă pe tine, cinstită Crucea Sa, spre izgonirea a tot vrăjmașul. O, preacinstită și de viață făcătoare Crucea Domnului, fii-mi mie spre ajutor, dimpreună cu Sfânta Fecioară Născătoare de Dumnezeu și cu toți Sfinții, în veci. Amin.*

Repere tradiționale ale cinstirii Sfintei Cruci

Cinstirea Sfintei Cruci a căpătat o pondere deosebită mai ales după de Împărăteasa Elena, maica Împăratului Constantin cel Mare, a aflat la Ierusalim, prin descoperire dumnezeiască, la anul 326, lemnul Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul. Patriarhul Ierusalimului a ridicat Sfânta Cruce astfel încât să poată fi văzută de întreaga mulțime adunată acolo, care a început să se închine și să strige: "Doamne miluiește". De atunci și până azi Biserica prăznuiește Înălțarea Sfintei Cruci (14 septembrie). Împăratul Constantin cel Mare adoptase deja crucea ca emblemă pentru steagurile și monezile sale. Se știe că în toamna anului 312, în ajunul bătăliei cu Maxențiu, rivalul său la tron, marelui Constantin i s-a arărat pe cer o cruce luminoasă, însoțită de cuvintele: *In hoc signo vinces* ("Prin acest semn vei învinge"). Acest fapt minunat a contribuit și la semnarea de către împărat, în anul 313, a Edictului de la Milan, prin care s-a pus capăt prigoanelor anticreștine. Sfântul Constantin a ridicat în inima Romei o cruce impunătoare (prototipul troițelor de mai târziu) pe care s-a scris: "Prin acest semn mântuitor, semnul adevăratei puteri, eu am eliberat cetatea voastră de jugul unei domnii tiranice [...], am dat poporului libertate, onoare și strălucire". Răpită de perșii care au cucerit temporar Ierusalimul, Sfânta Cruce a fost recâștigată prin luptă de către creștini și mutată la Constantinopol, capitala Imperiului ortodox. Faptul acesta s-a petrecut în anul 633, la 14 septembrie, zi în care se pomenește de atunci triumful creștinătății prin și pentru Cruce (care mai este prăznuită de către Biserică și la alte trei date anual: în a treia duminică din Postul Mare, la 7 mai și la 1 august). Sinodul VII ecumenic de la Niceea (787) a stabilit definitiv că modul de cinstire al Sfintei Cruci este asemenea cu cinstirea Sfintelor Icoane, ea reprezentând o dimensiune esențială a credinței și evlaviei creștine.

Troița de piatră de la Bughea de Sus

Troița de la Bughea de Sus este făcută din vestitul calcar de Albești, material cu calități deosebite, utilizat nu doar pe plan local, ci și la edificarea unor obiective monumentale de interes național: Poșta Centrală (actualmente Muzeul Național de Istorie), Primăria Capitalei, Arcul de Triumf, Universitatea din București, Muzeul Național de Geologie, Teatrul Național "I. L. Caragiale", Mănăstirea de la Curtea de Argeș etc. Troița este amplasată pe un câmp larg deschis, numit Grui, de unde se văd profilați maiestuos în zare Munții Iezer (2462 m). Se face remarcată printr-un stil arhitectural original și printr-un rafinament artistic desăvârșit, valorificând creator o veche tradiție locală (pe străzile orașului Câmpulung, bunăoară, sunt 19 cruci de piatră datând din secolele XVI-XVIII, denumite prin partea locului și "Crucile jurământului", deoarece, până în 1945, demnitarii orașului obișnuiau, la numirea în funcție, să depună jurământul dinaintea lor) și încununând creația anterioară a sculptorului Constantin Ștefan (care a mai dăltuit în piatră alte patru troițe pe meleagurile muscelene). Artistul, acum în vârstă de 76 de ani, s-a bucurat de sprijinul preotului paroh Ioan Brătulescu, apropiatul său colaborator. La ceremonia de sfințire a Troiței s-a formulat propunerea ca de acum înainte să aibă loc aici anual, de ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena (21 mai), un târg și o serbare câmpenească, cu scopul de a fi puse în evidență străvechea tradiție creștină și bogatul fond etno-folcloric al zonei, dar și frumusețea cadrului natural, localitatea situându-se în imediata vecinătate a culoarului Câmpulung-Rucăr-Bran, cu Nămăieștii lui Topârceanu și bisericuța scobită în stâncă, cu muntele Mateiașu și cu Mausoleul Eroilor construit în amintirea celor căzuți eroic în luptele din toamna lui 1916, cât și cu multe alte puncte de atracție (Rucăr, Dragoslavele, Dâmbovicioara etc.), ce îndeamnă deopotrivă la drumeție, dar și la reculegere, readăpând sufletul contemporan la izvoarele firii și tradiției românești, peste care Crucea se înalță ca o binecuvântare supremă, trăgând pământul spre cer și clipa spre eternitate.

Prof. Ioan MAREȘ
București

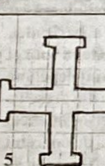

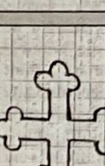

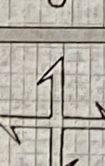

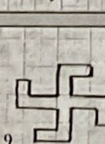

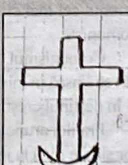

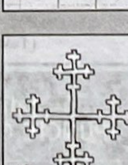

Tipuri de cruci:
1. crucea greacă; **2**. crucea latină; **3**. crucea egipteană (ansa); **4**. crucea de Malta (**a**. ordin religios; **b**. ordin laic); **5**. Crucea celtică (barată); **6**. Crucea cu ancore; **7**. Crucea treflată; **8**. Crucea cu săgeți; **9**. Crucea gammată (svastica); **10**. Crucea domnească (voievodală); **11**. Crucea Paștelui (folosită la încondeiatul ouălor roșii în Bucovina); **12**. crucea slavă; **13**. crucea de Lorena; **14**. crucea papală; **15**. crucea Sfântului Andrei (decussată); **16**. crucea Sfântului Anton; **17**. crucea înfiptă (**a**) sau așezată (**b**) peste semilună (cândva simbol al luptei antiotomane); **18**. Crucea patriarhală.